

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

HISTORICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

OSUD K. H. FRANKA PO SKONČENÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Vedoucí práce: PhDr. et PaedDr. Marek Šmíd, Ph.D.

Autor práce: Lukáš Mužík

Studijní obor: Historie

Ročník: 3

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedené v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce a záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textů mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 21. dubna 2016

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat PhDr. et PaedDr. Marku Šmídovi, Ph.D. za vedení mé práce, skvělou spolupráci a komunikaci a poskytnutí cenných rad. Dále jsem vděčný rovněž PaedDr. Zdeňku Záhrobskému, který mě v minulosti přivedl na téma K. H. Franka a jeho života. Rovněž bych chtěl poděkovat Jaroslavě Rancové za její výpověď ohledně zatčení K. H. Franka v Rokycanech. Má vděčnost také patří SOKA Rokycany, který mi poskytl potřebné materiály, díky nimž byla možná realizace mé práce.

Anotace

Kvalifikační práce se věnuje životu Karla Hermanna Franka, někdejšího státního tajemníka v Protektorátu Čechy a Morava, až do jeho zatčení dne 9. května 1945. Zřetel je brán zejména na jeho politickou kariéru. Následně je podrobně popsáno jeho zadržení společně s jeho osudem až do poprav vykonané o rok později. Zkoumané období rok trvajícího věznění bylo podrobena rovněž reflexi československého i německého tisku. Ten byl využit nejen k potvrzení či vyvrácení informací odborné literatury, ale rovněž k pochopení skutečnosti, jak noviny vnímaly Frankovu osobu a jak velkou pozornost mu věnovaly.

Klíčová slova: Československo 1918-1939; Protektorát Čechy a Morava 1939-1945; nacionální socialista; Karl Hermann Frank 1898-1946; státní tajemník; státní ministr pro Čechy a Moravu; soudní proces na Pankráci 1946; reflexe tisku

Annotation

This bachelor work briefly introduces the life of Karl Hermann Frank, a former state secretary in the Protectorate of Bohemia and Moravia, to his arrest on May 9, 1945. The main attention is paid especially to his political career. His arrest along with his fate until the execution carried out a year later are described in detail then. The studied period of a year-long imprisonment is also a subject of reflection by Czechoslovak and German press. It is used not only to confirm or refute the information from specialized literature, but also to the understanding of the reality how newspapers perceived K. H. Frank as a person and how much they paid attention to him.

Key words: Czechoslovakia 1918-1939; Protectorate of Bohemia and Moravia 1939-1945; national socialist; Karl Hermann Frank 1898-1946; Secretary of State; Minister of State for Bohemia and Moravia; trial in Pankrác 1946; reflection by press

Obsah

Obsah	6
Úvod.....	7
1. Život Karla Hermanna Franka do konce druhé světové války	9
1.1. Mládí a kariérní vzestup v rámci Sudetoněmecké strany	9
1.2. Protektorát Čechy a Morava - K. H. Frank na výsluní	13
1.3. Pozvolná zkáza Třetí říše a pád K. H. Franka	17
2. Zatčení u rokycanských jatek	20
3. Frankův osud po válce.....	24
3.1. Výslechy K. H. Franka a přípravy na soudní přelíčení.....	24
3.2. Hlavní přelíčení s K. H. Frankem	26
3.3. Dny rozjímání a čekání na rozsudek.....	31
4. Vývoj českého a německého tisku po druhé světové válce.....	34
5. Úvod k reflexi tisku na Frankův osud po květnu 1945	37
6. Reflexe československého tisku	39
6.1. První měsíce po válce	39
6.2. Pankrácký pobyt a přípravy na soudní přelíčení.....	41
6.3. Proces s K. H. Frankem a vynesení ortelu	44
7. Reflexe německého tisku.....	51
Závěr	54
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	56
Seznam obrazových příloh.....	59
Obrazové přílohy	60

Úvod

Prvotním cílem této bakalářské práce je vytvoření stručného nástinu života K. H. Franka od narození po jeho zatčení v Rokycanech v květnu 1945. K. H. Frank byl v období první republiky předním činitelem Sudetoněmecké strany, za existence Protektorátu Čechy a Morava zastával funkci státního tajemníka a od roku 1943 rovněž pozici německého státního ministra pro Čechy a Moravu. Značný vliv na tuto kvalifikační práci bude mít česká i zahraniční literatura.

Až poté bude možné přejít k hlavnímu úkolu, kterým je studie a zhodnocení Frankova života po druhé světové válce. Považuji za vhodné detailně sepsat okolnosti jeho zadržení. Této problematice jsem se již v minulosti věnoval, a tak budu moci čerpat z nabytých znalostí. Vzhledem k tomu, že jsem rokycanský rodák, je mi toto téma velice blízké. V teoretické části práce plánuji využít zejména přímou, ale i nepřímou metodu s diachronním přístupem.

K následné analýze Frankova života v zajetí využiji rovněž odborných publikací. Avšak abych k tomuto tématu přispěl i vlastním přičiněním a výzkumem, rozhodl jsem se pročíst dobový český i německý tisk. Považuji za významné oddělit objektivní popis Frankova života po druhé světové válce na základě literatury od subjektivního pojetí dané problematiky z hlediska ohlasu novin do dvou samostatných kapitol. Učiním tak kvůli lepší přehlednosti a logičtějšímu vyvozování dílčích závěrů, které na sebe naváží.

Tématu reflexe tisku na Frankovu osobu se v knihách ani studiích nikdo dosud nevěnoval, proto lze usuzovat, že splnění tohoto úkolu bude možné hodnotit jako skutečný přínos práce. Ještě předtím jsem si předsevzal, že zjistím vývoj tisku v poválečném Československu a Německu, abych mohl pochopit souvislosti vzniku novinových článků, které chci prostudovat. To bude rovněž osamostatněno v kapitole, neboť v opačném případě by se souvislost rozvoje tisku a jeho reflexe pravděpodobně ztratila v množství jiných informací.

Novým úkolem tedy následně bude získat takové množství novin, ze kterých by bylo možné vyvozovat relevantní závěry. Dále charakter periodik by měl být rozličný, aby bylo možné sledovat vzájemné podobnosti i rozdílnosti. Po prostudování materiálu kriticky zhodnotím získané informace, zda tisk šířil skutečnosti založené na pravdě.

Rovněž porovnáám jejich míru pozornosti K. H. Frankovi a jejich kritičnost vůči němu. V praktické části bych měl pracovat s metodou přímou, nepřímou, induktivní, kvantitativní a komparativní s diachronním přístupem.

1. Život Karla Hermanna Franka do konce druhé světové války

1.1. Mládí a kariérní vzestup v rámci Sudetoněmecké strany

V Karlových Varech se dne 24. ledna 1898 narodila osoba mimořádného významu pro střední Evropu dvacátého století, Karl Hermann Frank.¹ Heinrich Frank, jeho otec, svému synovi vštěpoval myšlenky velkoněmectví a ideje namířené proti Čechům, ale také Rakušanům. Tato ideologie mu byla vtluokávána už od dětství, a tak se s ní brzy ztotožnil a v dospělosti se stal jejím čelním představitelem v Československu.²

Frankova rodina byla pětičlenná, neboť měl dva bratry a jeho dvě sestry se nedožily dospělosti. Absolvoval obecnou školou v rodných Karlových Varech s nepříliš dobrými výsledky. Přes obtíže s prospěchem se rozhodl studovat na reálném gymnáziu. Již v útlém věku dával najevo své cíle a ambice. Když mu bylo čtrnáct let, zasloužil se o založení jedné ze skupin wandervoglů, německých organizací pro mládež.³ V deseti letech bylo jeho pravé oko těžce zraněno během dětské hry. Po bezvýsledných snahách oko zachránit bylo roku 1918 nahrazeno umělou protézou. Po složení maturity na gymnáziu se K. H. Frank přihlásil na právnickou fakultu univerzity v Praze. Kvůli neuspokojivým výsledkům však školu opustil.⁴

K. H. Frank rovněž toužil bojovat ve válce stejně jako jeho vrstevníci, avšak kvůli svému problému se zrakem se k nim připojit nemohl.⁵ Proto si v roce 1919 našel jiné uplatnění, stal členem Německé národně-socialistické dělnické strany, která později úzce spolupracovala s NSDAP. Když úspěšně dovršil kurz na obchodní akademii v Praze, byl do roku 1921 zaměstnán ve Vítkovických železárnách. Zároveň se angažoval v odborech DHV.⁶ Po svém odchodu ze železáren se vrátil do rodných Karlových Varů, kde pracoval u místní železnice do roku 1923. V témže roce se přemístil do německého Hartensteinu, kde pracoval v nakladatelství a učil se oboru knihkupec. Od začátku roku 1926 se osamostatnil a fungoval jako vydavatel a

¹ Emil HRUŠKA, *Pán protektorátu. K. H. Frank známý a neznámý*, Praha 2015¹, s. 7.

² René KÜPPER, *Karl Hermann Frank (1898-1946). Politische Biographie eines sudetendeutschen Nationalsozialisten*, München 2010¹, s. 25.

³ Miloslav MOULIS - Dušan TOMÁŠEK, *K. H. Frank. Vzestup a pád karlovarského knihkupce*, Praha 2003², s. 14-16.

⁴ E. HRUŠKA, *Pán*, s. 8-9.

⁵ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 16.

⁶ Deutscher Handelsgehilfenverband, Německý svaz obchodních příručích.

knihkupec v Lokti nepříliš vzdáleném od jeho rodiště. V průběhu několika let jej zatěžkávaly dluhy. Ty vedly až k vyhlášení bankrotu roku 1931 a i jeho další snahy v témže odvětví v Karlových Varech skončily stejně.⁷

V roce 1933 byla zakázána strana DNSAP, jejímž členem byl i K. H. Frank. Jeho hledání nové stranické příslušnosti vyústilo ve vstup do čerstvě vzniklé Sudetoněmecké strany,⁸ již založil Konrad Henlein. Následně se K. H. Frank zasloužil o zřízení místní skupiny SdP v jeho rodišti.⁹ Z dluhů jej vysvobodila strana, která jeho nakladatelství převzala včetně peněžních závazků. Na začátku roku 1934 K. Henlein určil K. H. Franka za vedoucího oddělení strany, jež mělo na starost propagaci a agitaci. Vedle toho stál v čele redakce týdeníku *Rundschau*. V roce 1935 byl K. H. Frank spolu se Sudetoněmeckou stranou mimořádně úspěšný. Dne 19. května se uskutečnily volby do československého parlamentu a SdP se stala nejsilnější stranou s podílem 15 % všech hlasů. K. H. Frank se stal členem Národního shromáždění a byl jmenován předsedou parlamentního klubu Sudetoněmecké strany. Hned ve svém prvním prohlášení kriticky osočoval Československo a hájil zájmy sudetských Němců.¹⁰ Po oznámení demise T. G. Masaryka na post prezidenta dne 21. listopadu se SdP rozhodla podporovat Benešova protikandidáta Bohumila Němce. Její stanovisko zastávali rovněž agráři i slovenští řuďáci, ti se však nakonec nezúčastnili hlasování. Sudetoněmecká strana se proto usnesla jednat stejně, aby tak demonstrovala svůj negativní názor na vládu.¹¹

Během jara 1936 došlo ke sporu uvnitř SdP s W. Brandem, Henleinovým kolegou a přítelem, který byl následně označen za zrádce národa a strany pro své nečestné jednání. K. H. Frank díky této ožehavé záležitosti byl v častém kontaktu s K. Henleinem, jenž jeho práci oceňoval. Mnohým se však nelíbil Frankův rychlý kariérní vzestup a někteří jej považovali za nekompetentního. V důsledku tohoto napětí opustil K. H. Frank post předsedy klubu strany v Národním shromáždění.¹² Na sklonku roku 1936 vydal navíc svou knihu „*Sudetské Německo v boji a nouzi*“, jež vyvolala rozruch a střety v parlamentu, neboť v nemalé míře kritizovala Československo.¹³ Roku 1937 byl

⁷ R. KÜPPER, *Karl*, s. 44-49.

⁸ Tehdejší název strany byl Sudetendeutsche Heimatfront.

⁹ Ladislav TUNYS, *K. H. Frank. Noc před popravou*, Praha 2010¹, s. 51.

¹⁰ R. KÜPPER, *Karl*, s. 50-70.

¹¹ Věra OLIVOVÁ, *Dějiny první republiky*, Praha 2000¹, s. 200-201.

¹² M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 57-58.

¹³ R. KÜPPER, *K. H. Frank*, s. 83-84.

K. H. Frank jmenován zástupcem K. Henleina. Před ostatními se prezentoval jako radikál nepřístupný k jakýmkoliv ústupkům či smírným řešením s vládou. Byl dokonce spolu s dalšími třemi členy strany pozván A. Hitlerem na norimberský sjezd NSDAP. V únoru 1938 se K. H. Frank sešel s Andrejem Hlinkou. Rozhodli se pro vzájemné sdělování informací a podporu požadavků o autonomii Sudet Ťudáky. Složitější ovšem byly rozhovory s maďarskou minoritou na Slovensku, jejíž stanoviska nebyla jednotná. I přes komplikace se domluvili na vzájemné spolupráci.¹⁴

Po tzv. anchlussu se lidé žijících v Sudetech začali bouřit v touze po splnutí v Říši. Jejich nervozitu a rozhořčenost podporovali K. Henlein a K. H. Frank ve svých stranických proslovech. SdP již usilovala o rozbití republiky. Toužili po vyvolání vzpour a střetů, jež by daly A. Hitlerovi omluvu pro zakročení. Poté stát pod tlakem Sudetoněmecké strany vyhlásil obecní volby, které K. H. Frank chtěl přeměnit na referendum, které by rozhodlo o připojení pohraničí k Německu. Dne 28. března A. Hitler osobně K. H. Frankovi s K. Henleinem sdělil, že v nadcházejícím období by rád vyřešil onen problém. Dne 24. dubna na sjezdu SdP konaném ve Frankově rodišti oba její nejvyšší členové přednesli tzv. karlovarské požadavky,¹⁵ jež měly v Sudetech obrovský ohlas.¹⁶ K. H. Frank později k Henleinově činnosti poznamenal: „*Prohlašuji, že výzva Konrada Henleina z Říše byla podle platných zákonů Československé republiky velezradou. Souhlasil jsem s ním. Henlein si byl vědom svého zrádovství, a proto přešel přes hranice a zdržoval se v nejmenovaném zámku v Bavorsku a odtud dával pokyny své straně do Československa.*“¹⁷

Na konci května 1938 K. H. Frank vícekrát jednal s předsedou československé vlády Milanem Hodžou ohledně projednání stávající situace v zemi a poskytnutí rozhlasu pro jeho stranu. Ten mu však nevyhověl. Dne 30. května byl A. Hitlerem vydán Fall Grün,¹⁸ o němž však K. H. Frank ani K. Henlein nic nevěděli.¹⁹ V komunálních volbách SdP získala v pohraničí 89,6 % hlasů od německých voličů, což představovalo obrovský

¹⁴ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 60-75.

¹⁵ Karlovarské požadavky deklarovaly především odtržení pohraničí a jeho následné připojení k Německu.

¹⁶ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 78-85.

¹⁷ Jana DIVIŠOVÁ, *Vzestup a pád K. H. Franka aneb Příběh pilného knihkupce*, Praha 2010¹, s. 10-11.

¹⁸ Plán popisující kroky a zásady útoku na Československo.

¹⁹ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 96-99.

úspěch.²⁰ Během léta vypracovala SdP za účasti K. H. Franka Grundplanung O. A. Byl to plán na podobných základech jako ten Hitlerův, jeho cílem tedy byl zánik Československé republiky.²¹

Walter Runciman dorazil do Československa dne 3. srpna 1938. Cílem jeho mise bylo objektivně popsat komplikovanou situaci sudetských Němců v Československu. K. H. Frank se s ním soukromě celkem třikrát sešel a následně jeho stanoviska šířil dál. V průběhu jeho pobytu byl K. H. Frank přímým svědkem pohřbu A. Hlinky na Slovensku. Následně se K. H. Frank s K. Henleinem zúčastnili sjezdu NSDAP v Norimberku. V průběhu září se situace v pohraničí dále vyostřovala. Na sklonku dne 14. září K. H. Frank utekl, neboť na něj stát vydal zatykač, do Německa, kde se ubytoval na zámku Fantazie nacházejícím se v Donndorfu. V té době se z Freiwilliger Schutzdienst, ozbrojené síly SdP zajišťující pořádek, a z Němců pocházejících ze Sudet stal Sudetoněmecký dobrovolnický sbor. V čele ozbrojené síly stál K. Henlein, kterého zastupoval K. H. Frank. V prvním týdnu existence SdFK proběhlo 300 útoků z Frankova rozkazu.²² Dne 21. září vyhlásil stát částečnou mobilizaci, v roce 1938 již druhou.²³ To však nezabránilo tomu, že dne 30. září akceptoval prezident Edvard Beneš společně s vládou Mnichovskou dohodu, jež deklarovala postoupení Sudet Německu.²⁴ Poté se K. H. Frank přemístil do Chebu, kde přichystal zázemí pro plánovanou zastávku A. Hitlera jakožto osvoboditele sudetských Němců.²⁵

A. Hitler uskutečnil cestu napříč Sudety, která započala dne 3. října. Následujícího dne byla dokonce provedena zastávka v Karlových Varech, kde A. Hitlera přivítal rodák K. H. Frank. Ten měl v těchto dnech na starost zejména organizaci. Poté dne 19. října K. H. Frankovi byly přiděleny další pravomoci, které získal od říšského ministra vnitra Wilhelma Fricka. K. H. Frank byl při reprezentaci a státních povinnostech zástupcem K. Henleina, pokud nebyl přítomen. V průběhu listopadu se K. H. Frank stal členem nové politické strany, neboť SdP se stala součástí NSDAP.²⁶ A. Hitler pověřil

²⁰ Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1936-1938)*, Praha 2003¹, s. 532.

²¹ *Právo*, 24. 5. 2003.

²² M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 104-121.

²³ První částečná mobilizace proběhla dne 21. května 1938.

²⁴ Vladimír NÁLEVKA, *Světová politika ve 20. století. První díl*, Praha 2000¹, s. 147-149.

²⁵ Karel VYKUSA (ed.), *Zpověď K. H. Franka*, Praha 1946¹, s. 46.

²⁶ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 126-143.

K. H. Franka úkolem zajistit převod členů.²⁷ Během následujících měsíců byl vyzván Henleinův štáb, jehož členem byl i K. H. Frank, k vytvoření postupu vyřešení československé záležitosti. Mezi jejich návrhy bylo i připojení zbývající části Československa k Německu, k němuž později došlo. V dnech druhé republiky byl K. H. Frank mimořádně aktivní. Posílal cenné informace o vývoji v zemi ministerstvu zahraničí, a někdy i dokonce Martinu Bormannovi, pozdějšímu šéfovi NSDAP.²⁸ Dne 4. prosince se zhostil role organizátora sudetských voleb. Na začátku roku 1939 se změnila Frankova liberecká pracovna na prostředí sloužící ke špionáži. Dne 17. ledna 1939 se K. H. Frank dozvěděl, že byl povýšen do hodnosti SS-Brigadeführera. V tomto období se rovněž stal poslancem Reichstagu.

1.2. Protektorát Čechy a Morava - K. H. Frank na výsluní

Dne 15. března 1939 byl Emil Hácha donucen k souhlasu se zřízením Protektorátu Čechy a Morava. Na to reagoval wehrmacht společně s A. Hitlerem svým přesunem na území Československa. Vůdce se následně sešel s K. H. Frankem na českolipském nádraží. Poté již všichni směřovali do Prahy v autě. Koloně velel K. H. Frank, jenž A. Hitlera dovedl až k Pražskému hradu.²⁹ Němci tak obsadili zbylé území Československa, aniž by padl jediný výstřel.³⁰ Následujícího dne byl uveřejněn dokument, kterým oficiálně vznikl protektorát, jenž byl dán pod ochranu Třetí říše. Tento výnos neodkazoval na předešlé ujednání v Berlíně za přítomnosti E. Háchy.³¹ A. Hitler jmenoval dne 18. března Konstantina von Neuratha říšským protektorem v Čechách a na Moravě. K. H. Frank se stal státním tajemníkem.³² Vedle tohoto úřadu mu byla dne 28. dubna svěřena Heinrichem Himmlerem funkce vyššího velitele policie a útvarů SS na území protektorátu.³³ Jeho novou residencí se stal Černínský palác, který byl dříve sídlem ministerstva zahraničí. Dne 3. května se K. von Neurath a K. H. Frank seznámili s novou vládou protektorátu, jejíž předsedou byl jmenován Alois Eliáš.

²⁷ Jan GEBHART - Jan KUKLÍK, *Druhá republika 1938-1939. Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*, Praha 2004¹, s. 28.

²⁸ R. KÜPPER, *Karl*, s. 126-127.

²⁹ E. HRUŠKA, *Pán*, s. 42-49.

³⁰ John CONNELLY, *Nazis and Slavs. From Racial Theory to Racist Practice*, Central European History 32, 1999, s. 22.

³¹ J. GEBHART - J. KUKLÍK, *Druhá republika*, s. 247.

³² R. KÜPPER, *Karl*, s. 134-135.

³³ NA Praha, ÚŘP-ST, kart. 5, inv. č. 81, sign. 109-1/87.

Frankovu povahu demonstroval jeho způsob řešení incidentu v Kladně. Dne 7. června zde byl zastřelen opilý policista Wilhelm Kniest. Celou záležitost ukončil vyhlášením stanného práva v Kladně a vedlejších obcí, zákazem vycházet v nočních hodinách, městskou pokladnu zatížil pokutou ve výši půl milionu korun. Dále dal zatknout 300 občanů, z nichž 100 poslal do koncentračního tábora. Provoz školy, divadla, kin a restaurací byl ukončen. Čeští policisté byli odzbrojeni. Vše kvůli tomu, že onen policista byl německé národnosti.³⁴ Frankovo počínání v protektorátu shrnul redaktor A. Pešl, který zaslal popis československých poměrů do Londýna. Napsal: „*Na jedné straně stojí Protektorát, formálně zastupovaný šlechticem Neurathem, politicky však dirigovaný státním tajemníkem K. H. Frankem a Němci ze Sudet, kteří nenávidí vše české a dívají se na Čechy s nenávistí a despektem.*“³⁵

Za svou práci získal K. H. Frank od Říše měsíc trvající výlet po Severním moři. Když se vrátil z dovolené, byl často ve sporu s A. Eliášem. Ještě před vypuknutím války dal zlikvidovat legionářské instituce. Během existence protektorátu nechali okupanti zatknout 9.723 legionářů, z nichž 4.531 neoprávněně zemřelo.³⁶ Dne 28. října bylo uspořádáno několik demonstrací připomínající vznik Československa. Odpůrci byli K. H. Frankem zadrženi a zbylí tvrdě rozeznáni.³⁷ Rozruch způsobilo zabití dělníka Václava Sedláčka a zranění studenta Jana Opletala. Následně byl K. H. Frank dne 7. listopadu jmenován A. Hitlerem SS-Gruppenführerem. Dne 15. listopadu se uskutečnila další povstání zejména kvůli úmrtí J. Opletala. Vzporu organizovali jeho kolegové z vysokých škol.³⁸ Druhý den K. H. Frank odcestoval do Berlína, kde A. Hitler vydal rozkaz k uzavření českých vysokých škol po dobu tří let. Jejich činnost však později po uplynutí lhůty nebyla obnovena. Dále rozkázal, aby popravili devět podněcovatelů nepokojů a aby byli studenti přemístěni do koncentračních táborů.³⁹ Rozkaz byl následně proveden za přímé Frankovy účasti, který byl jak při razii na kolejích, tak i při výsleších v Petschkově paláci.⁴⁰

³⁴ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 178-184.

³⁵ Tamtéž, s. 182.

³⁶ Tamtéž, s. 185-196.

³⁷ R. KÜPPER, *Karl*, s. 212-213.

³⁸ Jan GEBHART - Jan KUKLÍK, *Velké dějiny země Koruny české. Svazek XV. a, 1938-1945*, Praha 2006¹, s. 338-343.

³⁹ Karel ZAJÍČEK (ed.), *Český národ soudí K. H. Franka*, Praha 1947¹, s. 62-63.

⁴⁰ R. KÜPPER, *Karl*, s. 217.

Dne 2. prosince uskutečnil K. H. Frank první proslov před pražskými národními socialisty na Staroměstském náměstí. Germanizaci však prováděl i v praxi. Výuka české historie byla úplně zakázána, studenti se učili jen o době, kdy na českém území vládli Němci. Byly převedeny názvy českých ulic i obchodů do němčiny.⁴¹ V roce 1940 jej v osobním životě potkal jak smutek, tak i radost. Po patnácti letech bylo jeho nepřilíh idylické manželství s Annou Müllerovou ukončeno. O dva měsíce později uzavřel nový sňatek s Karolou Blaschekovou.⁴²

V průběhu dubna 1941 nechal ukončit působení tělovýchovného spolku Sokol a zabavit jeho majetek.⁴³ Poté rozhodl, že maximálně pouhá třetina žáků mohla přejít z obecné školy na vyšší. Významným dnem bylo 24. září 1941, kdy byl A. Hitlerem dosazen Reinhard Heydrich na pozici zastupujícího říšského protektora. R. Heydrich byl svými metodami a nebezpečností podobný K. H. Frankovi, ale rovněž disponoval schopnostmi, které ovšem K. H. Frank neměl. Uměl citovat literární velikány, ovládal jízdu na koni a šerm. Dne 27. září byl vyhlášen výjimečný stav, čímž získal R. Heydrich privilegium zavést stanné právo, kdykoliv bude chtít.⁴⁴ Stejného dne byl A. Eliáš zadržen pro velezradu v Černínském paláci. Následně mu byl vyměřen trest smrti, který byl vykonán až dne 19. června 1942.⁴⁵ Několik dní poté se setkali R. Heydrich, K. H. Frank a E. Hácha ve Svatováclavské kapli v katedrále sv. Víta. Zastupující říšský protektor si zde se svými syny pohrával s korunovačními klenoty, což K. H. Frank neschvaloval, avšak i on si musel na popud R. Heydricha nasadit korunu. K. H. Frank totiž věděl o legendě, podle níž by každý člověk, který by si ji položil na hlavu jen na základě vlastního rozhodnutí, zemřel do jednoho roku.⁴⁶ R. Heydrich dne 19. listopadu získal do svého vlastnictví klíče od chrámu.

K. H. Frank nechal od listopadu 1941 přemísťovat československé Židy do nového terezínského ghetta.⁴⁷ Podle pozdější výpovědi Adolfa Eichmanna, předního protagonisty holocaustu, přišel s návrhem umístit centrum židovského obyvatelstva v protektorátu do Terezína právě K. H. Frank.⁴⁸ Dne 4. listopadu K. H. Frankovi

⁴¹ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 206-213.

⁴² K. VYKUSA (ed.), *Zpověď*, s. 9-10.

⁴³ R. KÜPPER, *Karl*, s. 208-209.

⁴⁴ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 214-231.

⁴⁵ Jan KŘEN, *Dvě století střední Evropy*, Praha 2005¹, s. 486.

⁴⁶ J. DIVIŠOVÁ, *Vzestup*, s. 86-87.

⁴⁷ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 233-243.

⁴⁸ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 112.

věnoval A. Hitler, který si jeho práce považoval, válečný kříž I. stupně s meči. Stanné právo dne 19. ledna 1942 přestalo být naplňováno. V době jeho trvání a uplatňování bylo popraveno 486 občanů protektorátu a 2.242 jich bylo umístěno do koncentračních táborů. Stejného dne se protektor a státní tajemník sešli s novou vládou. Přes prezidentovu nevělu byl jejím členem jmenován Emanuel Moravec, který Frankovi poskytoval veškeré potřebné informace. Jaroslav Krejčí byl dále dosazen na post premiéra.⁴⁹ Následně vzniklo Kuratorium pro výchovu mládeže. V čele organizace stál E. Moravec, který dohlížel na provedení germanizace budoucích členů společnosti.⁵⁰ Pozornost nacistů sem byla směřována i proto, že jejich vědci zjistili, že Češi mají severský původ, a jejich rasová hodnota je dokonce větší než u sudetských Němců. Přesto byly oblasti vzdělávání, kam Němci nezasahovali. Výuka probíhala nadále v českém jazyce, členové Akademie věd a umění se během války dál scházeli a například roku 1943 se objevil žurnál pražského lingvistického okruhu *Slovo a společnost*.⁵¹

Na osobu R. Heydricha byl dne 27. května 1942 spáchán atentát, při kterém byl vážně raněn. Po dobu jeho léčby byl K. H. Frank vůdcem pověřen vedením úřadu říšského protektora.⁵² Avšak již druhého dne A. Hitler jmenoval Kurta Daluegeho zastupujícím říšským protektorem. K. H. Frank si tak vytoužené funkce užil necelý den. Daluegovo zvolení považoval za zbytečné a vyjádření vůdcovy nedůvěry vůči sobě.⁵³

Z rozkazu K. H. Franka byla vypsána odměna deseti milionů korun za zadržení vrahů. To mělo uspořádat vyšetřování a uzavřít problematickou situaci.⁵⁴ R. Heydrich však podlehl těžkým zraněním dne 4. června, což krizové dny v protektorátu ještě vyhrtilo. V Praze se následně sešel H. Himmler s K. H. Frankem a potvrdil schválené represálie.⁵⁵ Dne 9. června se konal pohřeb R. Heydricha a večer se uskutečnilo jednání v Berlíně, obojí za účasti K. H. Franka. A. Hitler pátral po obcích, ve kterých měli být ukryti parašutisté. Nejspíš právě K. H. Frank uvedl Lidice, a tak vůdce svolil k bezprostředním krokům. Zásah proti této vesnici byl proveden druhého dne. Němci

⁴⁹ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 243-247.

⁵⁰ R. KÜPPER, *Karl*, s. 257.

⁵¹ John CONNELLY, *Nazis and Slavs. From Racial Theory to Racist Practice*, Central European History 32, 1999, s. 5-16.

⁵² L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 115.

⁵³ R. KÜPPER, *Karl*, s. 261-262.

⁵⁴ Jan KAPLAN - Callum MACDONALD, *Praha ve stínu hákového kříže. Pravda o německé okupaci 1939-1945*, Praha 1995¹, s. 79.

⁵⁵ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 118.

popravili všechny muže, ženy přemístili do koncentračních táborů, některé děti byly poslány do německých rodin na převýchovu.⁵⁶

Dne 16. června parašutista Karel Čurda sdělil identitu atentátníků a jejich azyl v pražském kostele Karla Boromejského,⁵⁷ který byl obklíčen o dva dny později německými ozbrojenci. Nakonec si všichni parašutisté sáhli na život sami. Ležáky byly další obcí, která byla zničena, konkrétně dne 24. června. Všichni dospělí občané byli popraveni, neboť i zde se měli ukrývat parašutisté. V průběhu výjimečného stavu, který trval do 3. července 1942, bylo pozatýkáno 3.188 Čechů a necelá polovina z nich byla popravena.⁵⁸

V průběhu září K. H. Frank ukončil existenci katolického spolku Orel, který byl podobného charakteru jako Sokol. Na začátku roku 1943 se v protektorátu mezi lidmi mluvilo o první porážce Říše, tudíž byly z Frankova a Goebbelsova podnětu uzavřeny na určitou dobu všechny společenské podniky, kde by měli Češi možnost oslavovat.⁵⁹ Dne 10. března se K. H. Frank rozhodl vydat nařízení o povinné likvidaci či vyřazení z provozu krátkovlnných zařízení z radiopřijímačů a poslech rozhlasu s původem ze zahraničí již nebyl povolen. K. H. Frank byl znovu odměněn za svou práci, tentokrát dne 30. června povýšil na SS-Obergruppenführera.⁶⁰ Wilhelm Frick se dne 20. srpna stal novým říšským protektorem. K. H. Frank pak byl jmenován německým státním ministrem pro Čechy a Moravu, byl na úrovni ministrů v Říši, a zodpovídal se tedy přímo vůdci. Frickovy kompetence byly značně okleštěné, a navíc skoro vůbec nepobýval v Praze. K. H. Frank tak měl od tohoto okamžiku pravomoci takřka nikým omezené.⁶¹

1.3. Pozvolná zkáza Třetí říše a pád K. H. Franka

Situace ve válce se změnila. Německo již nebylo tím nepřemožitelným soupeřem, v září Itálie podepsala svou kapitulaci a Rudá armáda směřovala dále na západ.⁶² Mezitím se

⁵⁶ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 269-273.

⁵⁷ Dnes kostel Cyrila a Metoděje nacházející se v Resslově ulici.

⁵⁸ R. KÜPPER, *Karl*, s. 272-279.

⁵⁹ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 280-294.

⁶⁰ R. KÜPPER, *Karl*, s. 305-313.

⁶¹ Monika GLETTLER - L'ubomír LIPTÁK- Alena MÍŠKOVÁ, *Geteilt, besetzt, beherrscht. Die Tschechoslowakei 1938-1945: Reichsgau Sudetenland, Protektorat Böhmen und Mähren, Slowakei*, Essen 2004¹, s. 31-32.

⁶² Werner HILGEMANN - Hermann KINDER, *Encyklopedický atlas světových dějin*, Praha 1999³¹, s. 485-495.

zdravotní stav E. Háchy zhoršil, takže na své okolí působil chaoticky a zmateně. K. H. Frank se v roce 1943 ještě více upnul na řešení židovské otázky, a tak umíralo ještě více lidí. Na sklonku téhož roku vydal svou druhou publikaci s názvem „*Čechy a Morava v Říši*“. Šířil zde svůj názor, podle něhož nemají Češi na samostatnost nárok. V lednu 1944 zažil další posun v kariéře. Byl jmenován nejvyšším vůdcem policie a jednotek SS v protektorátu, avšak rovněž v oblasti Sudetenland. V červnu dostal od H. Himmlera úkol, aby v průběhu června uskutečnil návštěvu a kontrolu Terezína, protože do zdejšího ghetta měli dorazit zástupci Mezinárodního červeného kříže. Zdejší dobré podmínky ho překvapily a později tvrdil, že o jejich zlepšení jen kvůli návštěvě nevěděl. Na přelomu září a října byla provedena rozsáhlá redukce počtu místního židovského obyvatelstva, více než 18.000 jich bylo přemístěno do Osvětimi.⁶³

Od 16. do 22. listopadu 1944 probíhala akce namířená proti partyzánům, které se K. H. Frank zúčastnil. Bylo to poprvé v jeho životě, kdy se osobně podílel na bojové operaci. Těžištěm Frankovy mise byly Beskydy, kde se rozmohl partyzánský odboj. Ten se na přelomu let 1944 a 1945 šířil na území protektorátu. Proto se K. H. Frank rozhodl zastrašit partyzány demonstrováním německé síly. Stál v čele jednotky čítající 17.000 mužů, měl tedy více než stonásobnou přesilu. Součástí plánu byla i obec Zubří, kde se partyzáni měli ukrývat. Domy zde byly prohledávány, z toho jeden vypálen, a podezřelí pozatýkáni.⁶⁴ Operace s krycím názvem „*Tetřev*“ přesto nebyla úspěšná, neboť přinesla neuspokojivý výsledek. Obě strany zaznamenaly ztrátu osmi mužů, Němci zadrželi 13 lidí.⁶⁵

Dne 19. ledna 1945 rozhodl K. H. Frank o změně v protektorátní vládě. Richard Bienert nahradil J. Krejčího na postu předsedy vlády. Dále své nedávné 47. narozeniny K. H. Frank oslavil mimo jiné vydanou knihou „*Řeči a články K. H. Franka z let 1939-1944*“ o nákladu pouhých sedmi výtisků.⁶⁶ Následně dne 19. února založil dvě jednotky, kompanii Čechy a kompanii Morava, sloužící k obraně protektorátu. Stanné soudy pak dne 27. února byly ustanoveny z Frankovy iniciativy. Kvůli strachu o svůj život se již zdržoval pouze v hlavním městě.⁶⁷ K výjimce došlo dne 4. dubna, kdy naposledy spatřil svého vůdce při návštěvě v Berlíně. Sdělil mu svůj plán poslat

⁶³ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 308-328.

⁶⁴ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 129.

⁶⁵ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 338-339.

⁶⁶ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 130.

⁶⁷ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 359-360.

delegaci ke spojencům. Tuto myšlenku však A. Hitler zavrhl, neboť věřil, že dojde k příznivému zvratu a Německo zvítězí ve válce vojenskou cestou.⁶⁸ K. H. Frank podle své pozdější výpovědi byl již od března 1945 smířen s porážkou. Avšak navenek musel dávat najevo svůj optimismus, jenž mu byl nakázán.⁶⁹

Přesto 25. dubna vyslal K. H. Frank delegaci, jejíž členy byli i reprezentanti vlády Richard Bienert a Adolf Hrubý, ke spojencům s cílem uzavřít separátní mír. Exekutivní moc měla přejít do rukou české vlády a boje na východní frontě měly pokračovat. Frankův plán pomohl realizovat Albert Speer, ministr zbrojení, který získal Hitlerův souhlas k dalším krokům. Další ministr Joachim von Ribbentrop rovněž vyjádřil podporu snaze jednat se zástupci Velké Británie a USA. Zprostředkovat setkání měl polní maršál Albert Kesselring, který následně zástupce přijal, ale odmítl se podělit o své kontakty. Mise byla neúspěšná a k uzavření míru nedošlo.⁷⁰

Dne 2. května se z jeho rozkazu uskutečnilo zastřelení více než padesáti Židů v Terezíně, přestože již nebyly povoleny popravy z rozhodnutí Ernsta Kaltenbrunera, velitele Říšského hlavního bezpečnostního úřadu. Druhého dne se K. H. Frank sešel s velkoadmirálem Karlem Dönitzem, který nahradil A. Hitlera na jeho pozici, a popsali stav věcí v protektorátu a další možné kroky. K. Dönitz Frankovi při jejich setkání rovněž potvrdil jeho kompetence.⁷¹ Praha byla prohlášena lazaretním městem a další rozhodnutí záležela na státním tajemníkovi. Následně začalo Pražské povstání a v hlavním městě vyrostly barikády. K. H. Frank zahájil diskuzi o kapitulaci s Českou národní radou, avšak ta se nevyvíjela příznivě. Kapitulaci podepsal až Rudolf Toussaint, velitel říšských jednotek v závěru války. K. H. Frank nemohl Prahu opustit ani letadlem, protože ruzyňské letiště obsadili čeští radikálové.

⁶⁸ Stanislav KOKOŠKA, *Praha v květnu 1945*, Praha 2005¹, s. 72.

⁶⁹ R. KÜPPER, *Karl*, s. 221-222.

⁷⁰ S. KOKOŠKA, *Praha*, s. 74-76.

⁷¹ M. GLETTLER - L. LIPTÁK - A. MÍŠKOVÁ, *Geteilt, besetzt, beherrscht. Die Tschechoslowakei*, s. 36-49.

2. Zatčení u rokycanských jatek

Den 8. květen 1945 byl tím posledním, který K. H. Frank strávil mimo vězení. Společnost v Černínském paláci mu dělala jeho žena Karola, dvě dcery a syn. Ve stejný den se setkal v Dejvicích s generálem R. Toussaintem.⁷² Od něho K. H. Frank nejspíše zjistil, že byly jednotky Rudé armády stále blížeji k Praze. Tuto skutečnost ale později vyvrátil: „*O příchodu Sovětské armády jsem za svého pobytu v Praze nic nevěděl. Teprve v odpoledních hodinách 9. května 1945 jsem obdržel za své jízdy do amerického zajetí v Plzni hlášení důstojníka branné moci, že Sovětská armáda je blízko Kralup a blíží se k Praze. Toussaint nebyl jistě informován, neboť jinak by mi to sdělil.*“⁷³ Není možné určit, zda říkal pravdu, nebo ne. Měl ale neskutečné štěstí, že se rozhodl pro úprk, protože vojska SSSR dorazila do Prahy už v dopoledních hodinách 9. května. Snad zapíral, neboť netoužil po přiznání svého bojácného útěku před armádou Sovětského svazu a téměř jistým usmrcením. Je však zarážející, že by tak dobře informovaný člověk jako K. H. Frank postrádal zprávy takového významu. Dále tvrdil, že zvěsti o sovětském postupu se k němu dostaly až 9. května, když jel autem na západ. Ale tou dobou byl již zajat, respektive prchal před svými pronásledovateli v Rokycanech. Rovněž je velice nepravděpodobné, že by R. Toussaint K. H. Frankovi zatajoval klíčová fakta. Neměl by k tomu sebemenší důvod. Otázkou je, zda byl generál obeznámen se stavem věcí. Pravděpodobně byl K. H. Frank o postupu osvobozené armády informován, jen tuto skutečnost zapíral. Jednal diplomaticky a ve snaze zachránit si svůj život zvolil vzhledem k situaci únik do amerického zajetí.⁷⁴

V pracovně R. Toussainta na dejvicím náměstí Branné moci pak K. H. Frank naplánoval svůj úprk směrem na západ. Myslel si, že nejlepší možností bude útek už časně ráno. Rovněž využil skutečnosti, že v té době se přemísťovali němečtí vojáci do své domoviny. K. H. Frank tak se svou rodinou mohl lehce splynout ve více než dvacetitisícovém davu Němců proudících k Plzni. Domníval se, že jedinou možností, jak se zachránit, bylo padnout do rukou Američanů.⁷⁵ Soudil také, že ho budou považovat pouze za svědka oněch událostí během války a nebude souzen za zločiny jím spáchané. V okamžiku, kdy by byl zadržen Rudou armádou, či českými vzbouřenci, by

⁷² M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 381- 388.

⁷³ J. DIVIŠOVÁ, *Vzestup*, s. 166.

⁷⁴ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 389-390.

⁷⁵ J. DIVIŠOVÁ, *Vzestup*, s. 166.

jej pravděpodobně nic nezachránilo před zabitím, nebo v pro něho přijatelnějším případě předáním orgánům, které by ho nejspíše po válce odsoudily k trestu smrti.⁷⁶

K. H. Frank si s sebou zabalil z Čech také postačující množství zásob, a to jak jídla, ale také bankovky v měně neutrálních států, různé šperky, obrazy a jiné cennosti. Vše cestující uschovali ve svých kufrech a přívěsu, který zavěsili za jedno z aut.⁷⁷ Do automobilu, v němž seděl K. H. Frank a který byl v jeho koloně druhý v pořadí, nebyl umístěn žádný příslušník jeho rodiny. Namísto nejbližších mu garde dělali vedle řidiče major Hans Hoffmann a B. Voss s hodností SS-Brigadeführer,⁷⁸ který měl s K. H. Frankem nejlepší vztahy ze všech pobočníků. Poskytl mu pomoc při organizaci přechodu k západním spojencům, a dokonce byli spolu u stejné jednotky SS.⁷⁹ K. Franková, její tři děti a chůva se posadily do vozu hned za tím Frankovým. V posledním automobilu byla umístěna osobní stráž, která měla pohlídat bezpečný průjezd zemí. K. H. Frank jel v zeleném voze značky Mercedes.⁸⁰ K. H. Frank se tak připravil na téměř všechny možné nepříjemnosti, které ho mohly na cestě potkat. Aby lépe zapadl mezi ostatní německé vojáky, již mířili zpět domů, oblékl si K. H. Frank uniformu.⁸¹

Frankovy čtyři automobily vyjely z hlavního města ve 2:30 ráno. Malý konvoj postupně míjel Břevnov, Motol a poté se napojil na silnici vedoucí do Plzně, ale už na severozápadním hranici Prahy K. H. Frank a jeho společníci potkali sovětské tanky, které směřovaly do Prahy z Německa, od Drážďan. Sověti ale K. H. Franka nepoznali, a tak o jeho úprku stále nikdo nevěděl. Potom už výprava nenarazila na žádné komplikace. Kvůli obrovskému množství vojáků, mezi něž se Frankova rodina a podřízení snažili zapadnout, musela kolona postupovat docela pomalu. Měl tak dostatek času na přemítání o svém osudu.⁸² Své vývody konkrétně ze dne 9. května 1945 a několika následujících poté sdělil v průběhu vyslyšení jeho osoby v srpnu téhož roku: *„Ještě při svém odjezdu z Prahy v noci z 8. na 9. května do amerického zajetí nebyla mi zcela jasná vina nacistického systému, rozsah národní tragédie a velikost zhroutilí a zničení Říše a národa. V několika hodinách, nejvýše v několika dnech,*

⁷⁶ K. ZAJÍČEK (ed.), *Český národ*, s. 14-15.

⁷⁷ J. DIVIŠOVÁ, *Vzestup*, s. 168.

⁷⁸ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 389.

⁷⁹ J. DIVIŠOVÁ, *Vzestup*, s. 167.

⁸⁰ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 389.

⁸¹ SOA Plzeň, SOKA Rokycany, MěNV Rokycany, inv. č. 376.

⁸² M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 389-390.

poznával jsem náhle a dodatečně stále více obrovitost německé tragédie, systém a jeho vinu. Především jsem si uvědomil, po námaze a nocích beze spánku – v autě cestou z Prahy do Plzně (2, 30 – 13 hodin – 85km) naprosté zhroucení německé věci v Čechách, když jsem to všechno viděl – začínaje mou ženou a mými plačícími, unavenými dětmi až k přesmutným obrazům, které představovalo 15 000 až 20 000 plahočících se lidí v německých uniformách nebo civilistů, když jsem viděl bídu Němců a ubohé lidi, potom přišlo mnoho, mnoho německých velkoměst, měst, městeček a vesnic, které ležely vypálené a v troskách, jimiž jsme v otevřeném autě projížděli do Wiesbadenu, přičemž v mnohých byl ještě cítit zápach mrtvol, ležících v troskách. A potom to líčení a vyprávění amerických důstojníků (s mnoha jsem v prvních dnech hovořil) o brutálnosti systému, hrůzách koncentračních táborů atd. a konečně zážitky Němců, které nejsem s to opakovat...“⁸³ V tomto zamyšlení obviňoval systém z nespravedlivého ubíjení lidí, ale nedokázal si připustit, že i on byl součástí německé soustavy a představoval v ní důležitého hráče. Rovněž popisoval nesnáze říšských vojáků a úplnou devastaci měst v Německu. Ale zapomněl se zamyslet nad českým obyvatelstvem, které prožívalo stejné obtíže jako Němci a on k tomu často sám dával rozkaz. Představa, že by měl K. H. Frank jednat pouze podle rozkazů a neuvědomoval si své zločiny, je takřka naivní.

K. H. Frank se dopustil obrovské chyby, když se kolem poledne zastavil v Holoubkově, obci ležící asi osm kilometrů od Rokycan, na pauzu kvůli hygieně. Jeho totožnost zde byla odhalena četnictvem bez jakýchkoliv pochybností. Ona přestávka byla poslední příležitostí mluvit se svou rodinou. Z Holoubkova byl hned odeslán přesný popis Frankova automobilu do Rokycan, jimiž musel projet.⁸⁴

Tam jízda dorazila krátce po poledni. Zdejší Národní výbor se postaral o to, aby se mu nepodařilo uprchnout. Četníci a vojáci byli rozeseti na několika místech, byli informováni lidmi z Holoubkova,⁸⁵ ale rovněž Berouna, Kařezu, Žebráku a dalších oblastí, kde byl K. H. Frank viděn, že měl v plánu dorazit právě do Rokycan.⁸⁶ Ty byly v tomto okamžiku osvobozovány Američany, proto zde bylo poměrně velké množství ozbrojenců.⁸⁷ K. H. Frank nejprve minul místní nemocnici, poté projel skrze rokycanské

⁸³ Tamtéž, s. 390.

⁸⁴ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 133.

⁸⁵ SOA Plzeň, SOKA Rokycany, MěNV Rokycany, inv. č. 376.

⁸⁶ K. ZAJÍČEK (ed.), *Český národ*, s. 13.

⁸⁷ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 390.

náměstí a pak mohl zahlédnout nedaleký hostinec „*U černého koně*“.⁸⁸ A konkrétně na náměstí jej první rozpoznal strážmistr K. Štefl. Tomu se však nepoštěstilo K. H. Franka zadržet. Tudíž pověřil vojáky úkolem jej dopadnout, protože byli vybaveni ideálními dopravní prostředky. Josef Tauer spolu s Wernerem R. Hallerem nasedli do armádního džípu a vydali se za ním. Pomáhal jim rovněž americký důstojník jedoucí na motocyklu. Pronásledování bylo ukončeno na křižovatce u místních jatek. Zde byl v té chvíli strážmistr Josef Ranc, který prchajícího K. H. Franka zastavil skokem před automobil. Ten se nebránil zatčení, neboť svůj záměr v podstatě splnil. Padl do rukou Američanů. Následně byl přemístěn do centra města, které před pár chvílemi již viděl. Na náměstí se ale kolem auta, ve kterém byl uvězněn, shlukovali naštvaní a pobouření lidé.⁸⁹ Aby nebyl ohrožen Frankův život a zdraví, byl převezen do rokycanských kasáren, kde jej nikdo neohrožoval.⁹⁰ Důležité je také zmínit, že za hranicemi Rokycan Američané odzbrojovali německé vojáky vracející se do vlasti. Takže i kdyby K. H. Frank nebyl rozpoznán v Holoubkově, k jeho odhalení by pravděpodobně stejně došlo nedaleko od místa jeho zatčení.⁹¹

Ve tři hodiny odpoledne byl K. H. Frank odvezen do Plzně, kde proběhl jeho výslech.⁹² Po několika hodinách sdělil úkryt korunovačních klenotů, jež chtěl v případě nutnosti vyměnit za svůj život. Vyšetřovatelé získali zprávu, která potvrzovala Frankovo vlastnictví replik klíčů od skrýše, ve kterém byly klenoty uschovány. Poté přiznal, že cennosti ponechal pod Vladislavským sálem nacházejícím se na Pražském hradě, kde byly zazděny.⁹³

Prostřednictvím výpovědi Jaroslavy Rancové, snachy Josefa Rance, jsem mohl podrobněji a celistvěji popsat tento klíčový okamžik ve Frankově životě. Nové informace potvrdily všechny poznatky pocházející z odborné literatury a tisku, jak dobového, tak i toho současného tisku, dále také z archivních materiálů.

⁸⁸ *Plzeňský deník*, 9. 5. 2005.

⁸⁹ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 134-137.

⁹⁰ *Plzeňský deník*, 9. 5. 2005.

⁹¹ J. DIVIŠOVÁ, *Vzestup*, s. 169.

⁹² *Plzeňský deník*, 9. 5. 2005.

⁹³ J. DIVIŠOVÁ, *Vzestup*, s. 170-172.

3. Frankův osud po válce

3.1. Výslechy K. H. Franka a přípravy na soudní přelíčení

Den po svém zadržení byl K. H. Frank převezen do Wiesbadenu, kde následovaly další výslechy. Zde byl zcela odříznut od okolního světa a výjimkou bylo, když se mu podařilo zaslechnout z povzdálí zprávy z rádia. K. H. Frank si neustále stěžoval na špatné podmínky, ve kterých musel žít. Požadoval zevrubnější čistotu své cely, možnost holit se a procházet se venku na čerstvém vzduchu, jak to měli umožněno jiní generálové. Dne 16. května se K. H. Frank dozvěděl, že je v pozici politického vězně, není tedy zajatec, za kterého chtěl být považován a s čímž prechal z Prahy.⁹⁴

Dne 2. června získal do svého pokoje spolubydlicího, Seppa Dietricha, bývalého říšského vedoucího. Jeho pocit samoty byl tak zmírněn. Již dříve měl možnost si pohovořit s H. Hoffmanem, bývalým majorem a svým posledním pobočníkem. Ten mu vyčítal zejména záležitost ohledně vyhlazení Lidic, takže se jistě nejednalo o rozhovor příjemný.⁹⁵

První výslechy začaly již dne 28. května⁹⁶ vedené generálem justiční služby Bohuslavem Ečerem, které se soustředily zejména na jeho zločiny, od kterých se K. H. Frank snažil distancovat, navíc poukazoval na jiné viníky. K. H. Frank nebyl napsán na seznam zločinců, které měl potrestat Mezinárodní vojenský soudní dvůr nacházející se v Norimberku. Proto Československo apelovalo na jeho sankcionování v Praze. Úkolu se zhostil B. Ečer, který v Londýně jednal o jeho přesunu se zástupci čtyř velmocí od 25. června. Až 16. července bylo rozhodnuto o jeho přesunu do Československa.

V úterý 7. srpna byl předán zpět státu, kterému způsobil největší zlo ze všech příslušníků Třetí říše. Do svého návratu do Československa pobýval po celou dobu v Německu. Přílet letadla z Frankfurtu nad Mohanem do Prahy byl přísně utajen.⁹⁷ Ihned po přistání byl z Ruzyně K. H. Frank převezen do pankrácké věznice, kde ho umístili do cely A I 20 nacházející se v přízemí. Jen pro svou osobu měl vyhrazen

⁹⁴ K. ZAJÍČEK (ed.), *Český národ*, s. 14-15.

⁹⁵ Tamtéž, s. 15.

⁹⁶ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 394-395.

⁹⁷ K. ZAJÍČEK (ed.), *Český národ*, s. 16.

na procházky dvůr, přezdívány „Frankovo náměstí“.⁹⁸ První výslechy na sebe nenechaly dlouho čekat, ty soustavné pak započaly koncem září 1945 a s občasnými přestávkami trvaly do 15. února následujícího roku. Protokol výslechu K. H. Franka obsahoval 436 stran v češtině psaných na stroji. Rozhovor však byl veden v němčině, neboť K. H. Frank česky neuměl, ale během svého věznění se v tomto jazyce vzdělával. Ze začátku odpovídal velice opatrně a o sobě hovořil jako o člověku, jenž pouze plnil rozkazy. Vinu chtěl směřovat jen na své bývalé spolupracovníky a svou osobu jí tak zcela zbavit. Postupem času se už ale při vyslýchání rozpovídal a vypovídal vcelku ochotně.⁹⁹ O Frankově pobytu ve vězení později vypovídal strážce Václav Kozlík: „*Střežení K. H. Franka jsem převzal hned prvního dne odpoledne. Ve Wiesbadenu mu někdo zřejmě naznačil, že do Prahy jede jen jako svědek. V prvním období proto vystupoval velmi sebevědomě. To se zcela změnilo po výslechu lidické tragédie. Přišel z výslechu zničen, že mu ani oběd nechutnal. Toho dne poznal, že je všechno prohrané a začal uplatňovat novou taktiku: všechno sváděl na rozkazy shora. Po návratu z výslechu o Lidicích se snad poprvé rozplakal.*“¹⁰⁰

Rozhodl se také dojmout své vyšetřovatele, když se rozbřečel kvůli své manželce a svým dětem, o kterých neměl žádné zprávy od osudného dne, kdy byl při útěku zadržen, a o nichž se neustále snažil informovat.¹⁰¹ Svě rodině napsal dopis, ve kterém vystupoval jako muž, který byl zneužit a obelhán. V jeho spise „*Meine politische Laufbahn*“ vzniknuvším v srpnu a září 1945 se nachází podobné ospravedlnění, ale také jakýsi náznak spoluodpovědnosti.¹⁰² Již jedenáctý den v pankráckém zajetí napsal Jaroslavu Stránskému, ministru spravedlnosti. Dožadoval se tzv. velkorysosti vítěze, tedy možnosti žít někde se svou rodinou volně, případně pod dohledem.¹⁰³

K. H. Frank si během roční vazby prošel duševními a z části i fyzickými těžkostmi bez cizího přičinění. Po většinu času měl skleslou náladu a potýkal se s problémy se spánkem. Kvůli nechutenství v průběhu prvních měsíců ve vazbě značně ztratil na váze, jeho hmotnost byla pouze 62 kg. V následujících týdnech ale začal opět přibírat, dokonce mu i byly zvětšeny porce. Na sklonku roku vážil opět necelých 68 kg.

⁹⁸ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 142-147.

⁹⁹ K. ZAJÍČEK (ed.), *Český národ*, s. 17.

¹⁰⁰ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 411.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 409.

¹⁰² R. KÜPPER, *Karl*, s. 397-398.

¹⁰³ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 143-144.

S návratem chuti k jídlu se dostavila i jeho panovačnost a náchyllost k poroučení, když požadoval zlepšení své životní situace. Nárokoval si například prodloužení procházky, snubní prsten, polštářek, kyslíkový rozprašovač, hodinky, přidělení spolubydlícího, dodávku tisku a umožnění návštěv.¹⁰⁴

S blížícím se počátkem procesu bylo nutné vyřešit velkou otázku – Kdo bude advokátem K. H. Franka? Muselo se jednat o člověka, jenž by se vyznačoval nejen dostatečnými zkušenostmi, ale především profesionalitou a naprostou nestranností. Odpovědí na položený dotaz bylo jméno Kamill Resler. K jeho atributům rozhodně patřilo čestné jednání, dále vysoká odbornost, perfektní ovládnání německého jazyka. Zastupoval rovněž žalobce advokátní komory, byl účastníkem protinacistického odboje a v nedávné minulosti zastupoval generála O. Bláhu, kterému byl nakonec vyměřen nejvyšší trest. Své jmenování Frankovým obhájcem odmítl, avšak neúspěšně. Komora jej na základě podnětu ministerstva spravedlnosti jmenovala dne 16. března advokátem K. H. Franka. K prvnímu setkání právního zástupce a jeho klienta došlo dne 19. března v pankrácké věznici. K. Resler měl pouhé tři dny na přípravu, kdy musel mimo jiné prostudovat 450 stran zápisů z Frankových výslechů. Navíc musel s obžalovaným pracovat velmi opatrně, neboť byl již značně unavený, sešlý a vyhublý, vážil už totiž pouhých 63 kg. Díky Reslerově upřímnému a otevřenému chování mu K. H. Frank brzy začal důvěřovat. Snažil se ujistit svého advokáta, ostatně jako všechny okolo, že na vině je především A. Hitler, hned za ním H. Himmler, K. von Neurath, R. Heydrich a K. Daluge. On sám pak neměl být nikdy iniciátorem, plnil pouze rozkazy, kterým se nemohl vzepřít z obavy o svou kariéru a život. K. H. Frank po celou dobu svého opětovného pobytu v Československu nepřiznal plnou odpovědnost. Frankova situace nebyla jistě ideální, proto byly přezkoumány okolnosti, zda obžalovaný nemůže spáchat sebevraždu. K. H. Frank měl nově na cele společnost, kterou mu dělal dozorce. Druhý vězeňský strážce pak stál přede dveřmi pokoje.¹⁰⁵

3.2. Hlavní přelíčení s K. H. Frankem

K. H. Frank byl dne 15. března předveden do porotní síně na Pankráci, kde obdržel obžalovací spis. Ten nadcházející dny prozkoumal K. Resler s obžalovaným. Dne 22. března započalo hlavní přelíčení s K. H. Frankem před mimořádným lidovým

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 146-147.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 148-159.

soudem v Praze, jehož předsedou byl Vladimír Kozák. Původně měl proces trvat tři týdny, nakonec se však protáhl na osm týdnů. Dovnitř mohli pouze lidé se vstupenkou a novináři. V síni byly čtyři komory pro britského, ruského a francouzského tlumočnicka, dále pak pro německého, který zde byl k Frankovým službám. Konkrétně to byl Felix Gráb. Proces byl živě vysílán českým rozhlasem. K. H. Frank měl na sobě uniformu bez označení hodnosti a kalhoty šedé barvy, vše perfektně vyžehlené a upravené.¹⁰⁶

Nejprve Jaroslav Drábek, veřejný žalobce, četl žalobní návrh, v němž byly všechny zločiny proti republice shrnuty do deseti bodů. K. Resler pak přečetl Frankovy námitky. Znevážil oprávněnost soudu, neboť zastával názor, že není žádného Čecha, který by vůči němu nebyl zaujatý. Proto se pokoušel o své postavení před norimberský soud. Dále tvrdil, že nikdy neukončil své působení jakožto poslance, a nebyl tak zbaven imunity. Všechny jeho výhrady byly veřejným žalobcem vyvráceny. Poslanecký mandát mu již nenáležel, neboť od 1. října 1938 byl občanem Říše. Následně tři dny četl J. Drábek důvody žaloby. Na obžalovaném byl znát jeho údiv při předkládání obrovského kvanta důkazů. Po dočtení požádal, zda i on se může ujmout slova. Bylo mu vyhověno. K. H. Frank popřel svou vinu na okupaci zbylé části Československa, k níž došlo na jaře 1939. Později ale přiznal, že věděl hned po Mnichově, že i střední část země bude připojena k Německu. Jeho dlouhý monolog pak přerušil předseda, K. H. Frank měl možnost hovořit až při probírání každé bodu zvlášť.¹⁰⁷ Poté se V. Kozák zeptal na klíčovou otázku, zda se K. H. Frank cítí vinen. Ten odpověděl, že se hlásí k společné odpovědnosti za realizaci rozkazů.¹⁰⁸

Přelíčení nešlo po časové ose, ale nechalo se vést paragrafy retribučního zákona tak, jak byly za sebou poskládány. K. H. Frank potvrdil, že Čechům se v protektorátu dařilo mnohem hůř než Němcům. Také se přiznal, že věděl, že páchal vlastizradu proti republice, když jednal s řádáky a členy maďarské poslanecké sněmovny o autonomii jejich zemí. Během zkoumání období od Mnichova po následnou okupaci se K. H. Frank více nevyjadřoval, zcela jasně proti němu hovořily nashromážděné informace. Od nařízení jazykových opatření se distancoval, za vše mohl A. Hitler. Ani neodstranil hrob Neznámého vojína, zde byl na vině generál J. Blaskowitz. Avšak když následně V. Kozák přečetl svědectví Josefa Pfitznera, bývalého náměstka primátora

¹⁰⁶ K. ZAJÍČEK (ed.), *Český národ*, s. 80-83.

¹⁰⁷ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 161-165.

¹⁰⁸ R. KÜPPER, *Karl*, s. 398.

v Praze, obrátil. J. Pfitzner tvrdil, že rozkaz pocházel od K. H. Franka. Ten uznal, že to možné je, ale nevzpomíná si. Dále se projednávalo dosti ožehavé téma, a to zadržení, odsouzení k nejvyššímu trestu a následná poprava generála A. Eliáše. I zde měl pouze plnit rozkazy od svého vůdce.¹⁰⁹

Dále se projednávaly události od 28. října do 17. listopadu 1939. Obžalovaný dementoval, že by se akce přímo zúčastnil. Avšak po vyslechnutí protokolů uznal, že proti demonstrantům osobně zasahoval. Bylo rovněž dokázáno, že násilně jednal vůči lidem v ulicích. Nejprve vyloučil i svou přítomnost při zatýkání a výsleších studentů. Ale přišly na řadu výpovědi svědků, které dosvědčily dohled K. H. Franka.¹¹⁰

Následovalo řešení pravděpodobně největšího zločinu, který byl obžalovanému přiřkládán – Lidice. K. H. Frank zavrhl možnost, že by podal návrh na popravu obviněných i s jejich rodinami. Ani si nevzpomněl, kdo likvidaci obce Lidice inicioval. V době tragédie měl být v Berlíně na Heydrichově pohřbu. Na Frankovu výpověď J. Drábek zareagoval předložením dokumentu, ze kterého vyplynulo, že navrhl dva možné kroky pro A. Hitlera. První možností bylo zastřelení atentátníků a poskytovatelů jejich útočiště včetně rodin. Druhou bylo zabití většího počtu českých intelektuálů a vězňů v koncentračních táborech. Dne 3. dubna dostaly slovo ženy pocházející z Lidic, které svědčily v neprospěch obžalovaného.¹¹¹ Své řekl rovněž Harald Wiesmann, bývalý šéf gestapa v Kladně, který tvrdil, že mu byl předán Frankův rozkaz o vyhlazení Lidic. Dále sdělil, že na místo dorazil těsně před, nebo krátce po zabíjení. Pobyl zde asi třicet minut, přičemž prozkoumal vesnici, mrtvá těla i místo, kde se vykonával trest smrti. Skutečnost, že se jednalo o Frankův rozkaz, potvrdil později také Jaroslav Krejčí, bývalý protektorátní premiér.¹¹²

K. Resler na podnět obžalovaného zformuloval několik připomínek. K. H. Frank se zasloužil o zproštění služby v armádě několika Čechů, kteří neměli být rekrutováni. Dále zamezil zřízení dobrovolnických vojenských jednotek složených z českých občanů, zastával stanovisko, kdy odmítal české vystěhování, požadoval stejné přiděly jídla pro Němce i Čechy, byl proti loupení uměleckých kusů, navrhl milosti pro skupinku lidí odsouzených k smrti. V první řadě pak zamezil zabití 30.000 Čechů

¹⁰⁹ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 167-169.

¹¹⁰ K. ZAJÍČEK (ed.), *Český národ*, s. 91-97.

¹¹¹ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 172-173.

¹¹² K. ZAJÍČEK (ed.), *Český národ*, s. 104.

po spáchání atentátu na říšského protektora. J. Drábek reagoval tím, že všechny tyto skutky prohlásil za podnícené Frankovou touhou pomoci Německu.¹¹³

Jedním z mála osob, které svědčily ve prospěch obžalovaného, byl Walter Jacobi, bývalý velitel SD. Ten tvrdil, že K. H. Frank byl skutečně pouhým vykonavatel rozkazů mířících z Berlína. S podobným tvrzením později přišel také Josef Kalfus, někdejší ministr v protektorátu. Ale to platilo pouze pro počátek existence protektorátu, následně už rozhodování bylo zcela na K. H. Frankovi.¹¹⁴ Pak navíc Theodor Hochhaus, bývalý dozorce v Terezíně, a Heinrich Wilhelm Jöckl, bývalý velitel Terezína, dosvědčili, že rozkazy o popravách pocházely od K. H. Franka, a to i v květnu 1945, kdy již byl tzv. Sonderbehandlung¹¹⁵ zakázán.¹¹⁶

Následně K. Resler navrhoval psychiatrické vyšetření obžalovaného z důvodu propadnutí ideologii nacismu a schopnosti pouze slepě plnit instrukce. Veřejný žalobce byl proti této myšlence. Argumentoval skutečností, že K. H. Frank v době věznění napsal dopisy a výpovědi, které se zakládaly na určité logice. I na otázky během procesu smysluplně a pohotově reagoval.¹¹⁷

Délka procesu se neustále protahovala, proto zájem novinářů postupně upadal. Jejich pozornost však upoutal příjezd Roberta Jacksona, předního amerického prokurátora. Na Pankrác dorazil ve stejný den, kdy byl uveden K. Daluge, bývalý zastupující protektor a nynější svědek. Podobně jako K. H. Frank i on popíral svou vinu na schvalování poprav. Obžalovaný měl nést odpovědnost za všechna policejní opatření v protektorátu. Stejně tak měl znát i situaci v koncentračních táborech, což K. H. Frank dříve popřel. Na Daluegova vyjádření vůbec nereagoval, pouze mlčel. Když se přece jenom rozhodl promluvit, zmohl se pouze na spekulace o psychických záchvatech, kterými měl K. Daluge údajně trpět a které se na jeho zdraví značně podepsaly.¹¹⁸

Dne 13. dubna předseda sdělil, že na základě rozhodnutí tribunálu neproběhne psychiatrické přezkoumání Frankovy osoby. Téměř celá obžaloba byla následně podpořena soudními znalci, kteří rovněž vypočítávali újmu způsobenou

¹¹³ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 176.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 177-188.

¹¹⁵ Sonderbehandlung představoval popravu provedenou bez soudního rozsudku.

¹¹⁶ K. ZAJÍČEK (ed.), *Český národ*, s. 109-110.

¹¹⁷ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 179-181.

¹¹⁸ K. ZAJÍČEK (ed.), *Český národ*, s. 111-113.

Československu. Nejzrozsáhlejším posudkem byl ten ekonomický, který byl vyhotoven Leopoldem Chmelou, vrchním ředitelem Národní banky. Ten došel ke škodám ve výši 429 miliard předválečných korun.¹¹⁹ 25. den procesu se u soudu objevil materiál pocházející z tzv. štěchovického archivu. Jednalo se o dokumenty vypovídající o Frankově ministerstvu.¹²⁰

V sobotu 27. dubna 1946 veřejný žalobce K. H. Frankovi vyměřil nejvyšší možný trest. Na obhajovací řeči se přesto nic nezměnilo, s návrhem trestu smrti pravděpodobně advokát K. Resler dopředu počítal. Obhajoba byla poměrně stručná a nepřinesla prakticky nic, co by již nezaznělo. Hovořil opět o pouhém plnění rozkazů A. Hitlera. Vždy sloužil vědom si své přísahy vůdci a vlasti. Dále pouze z důvodu, aby do protektorátu nejmenoval H. Himmler někoho krutějšího, přijal pozici vyššího velitele SS a policie. V koncentračním táboře Mauthausen byl jen krátkou chvílí, a tak nemohl poznat hrozivou situaci a podstatu věci. Pak uvedl, že když vyhrožoval a hrozil českému národu, bylo to pouze, aby zabránil nesmyslnému zabíjení a útrapám.¹²¹

Když K. H. Frank domluvil, dostal slovo K. Resler. Nejprve rozjímal o válce z teoretické stránky a citoval Huga Grotia, právníka holandského původu ze sedmnáctého století, poté se dostal až k nynější podobě války jakožto zločinu. Potvrdil způsobilost československého tribunálu obžalovaného soudit, přesto sdělil teze K. H. Franka ohledně zaujatosti soudu. Rozsudky smrti prý podepisoval pouze z důvodu, že H. Himmler měl spoustu práce a on mu ji měl takto ulehčit, přestože ani neměl vědět, že jeho podpis znamenal něčí popravu. K. H. Frank také neměl být strůjcem hospodářství v protektorátu, jen se řídil instrukcemi nejvyšších úřadů v Říši. Dále zakázal odvezení lobkovické sbírky hudebních instrumentů, do Lidic se dostal až po popravách, Ležáky spadaly na vrub gestapa. Peníze Národní banky nezczizil, ale odkoupil a daroval Mezinárodnímu červenému kříži, vyjma 1.500 švýcarských franků, které dostala manželka. Došlo rovněž na vyjmenování zločinů, ke kterým se K. H. Frank přiznal – příslušnost k SS, aktivita v NSDAP a SdP, podíl viny na připojení republiky k Německu, podpora národního socialismu, odebrání svobody většího množství lidí, spoluvina na zabití, na násilí na cizím majetku a na odebrání peněz Československu a osobám. Poté se K. Resler rozhovořil o nacismu a projevech, které

¹¹⁹ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 186-187.

¹²⁰ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 419.

¹²¹ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 189-193.

tuto ideologii šířily. Ty dokonce přirovnal k chiliasmu a flagellantismu. Ještě žádal, aby byl K. H. Frank ve vybraných bodech obžaloby prohlášen nevinným. Situaci se pokoušel zachránit, a tak navrhl zproštění viny a život v sanatoriu. Tím skončil proces odpoledne 27. dubna.¹²² O dva dny později se rozběhlo soudní přelíčení s představiteli bývalé protektorátní vlády. To se Frankovy osoby dotýkalo jen tehdy, když bylo využito jeho svědectví.¹²³

3.3. Dny rozjímání a čekání na rozsudek

Dne 28. dubna navštívil K. Resler K. H. Franka v jeho cele. Podle jeho slov byl spokojený a vzhlížel ke světlým zítřkům, ale již další den byl vzrušený a výbušný. Ke zlepšení nálady došlo, až když mu bylo dovoleno mít při sobě prsten. Jistou stabilitu si udržel až do 20. května. Tohoto dne také dokončil K. H. Frank svůj pamflet „*Myšlenky a záznamy pro mou manželku a moje děti, především pro Harald a Gerharda*“, na kterém pracoval od 15. května. Ve svém posledním díle odmítl uznat český soud jakožto strůjce svého osudu, neboť k tomu neměl oprávnění. Kritizoval rovněž Američany, kteří jej Československu vydali. Vrcholem sebeklamu bylo, když napsal, že nikoho nezabil, neokradl a nespáchal jiný trestný čin. Pouze neúnavně sloužil svému vůdci a vlasti. Připouštěl však, že nacisté způsobili devastaci národa. Nacionální socialismus všechny udělal nesvobodnými a dovedl je k neštěstí a bídě. Dále se opět věnoval svému procesu, který označil za divadlo, při kterém si mnoho vytrpěl. Poté se obrátil na své tři syny, dcery opominul, aby vždy rozlišovali dobro od zla. Svě ženě se omlouval za svou lehkomyšlnost na sklonku války. Nato opět změnil téma a popisoval své věznění. Trpěl zimou ve své celé zamořené hmyzem, nikdo mu nepodal ani ruku, jedl jen zbytky. Pak se rozepsal o svém smutku z nepřítomnosti své rodiny. Znovu změnil téma, což bylo pro jeho dílo typické. Soudní proces byl vykonstruovaný, nebral v úvahu jeho říšské občanství ani existenci mezinárodní smlouvy uzavřené v Mnichově. Bylo s ním jednáno jako s občanem Československa a především jako s vlastizrádcem. Závěrem uvedl, že pokojně a hrdě čeká na svůj ortel. Stále věřil, že i po jeho vynesení zůstane vězněm.¹²⁴

Po většinu procesu svaloval vinu na své kolegy, to se mu ale ve většině případů nepovedlo. Nepomohlo mu ani tvrzení, že plnil pouze rozkazy, ani předstírání

¹²² Tamtéž, s. 193-200.

¹²³ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 427.

¹²⁴ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 200-205.

nevědomosti. Jiné skutečnosti jednoduše popíral. Jeho situaci nevylepšilo ani ujištění, že nečinil z vlastního prospěchu a že pouze sloužil A. Hitlerovi a své vlasti. Než cokoliv vypověděl, dobře si rozmyslel, co má vůbec říct a zda mu to prospěje, či nikoliv. Velké množství dokumentů a postupně výpovědi mnoha svědků, mimo jiné pak J. Krejčího, B. Vosse a K. Daluegeho, potvrdily pravdivost jednotlivých bodů žaloby a vydávání rozkazů především K. H. Frankem. Na základě toho J. Drábek prokázal, že obžalovaný byl politickým činitelem číslo jedna.¹²⁵

Nezbývalo tak nic jiného než vyřknout ortel nad K. H. Frankem. K tomu došlo dne 21. května předsedou senátu. K. H. Franka soud prohlásil vinným, ale některé zločiny mu nebyly prokázány, a tak byl v některých bodech žaloby prohlášen nevinným. I tak důkazy stačily na vynesení nejvyšší možné sankce. Odůvodnění rozhodnutí soudu čítalo 247 stran, proto bylo předčítáno až do následujícího dne.¹²⁶ Opodstatnění rozsudku z úst V. Kozáka znělo takto: „*Soud rozhodl, že trest obžalovanému vyměřený se vykoná veřejně, a to z toho důvodu, poněvadž surový způsob, jímž byly zločiny spáchány, zvrhlá povaha pachatele, počet jeho zločinů i jeho postavení mluví pro veřejný výkon trestu. Přitěžujícím shledává soud, že obžalovaný Frank páchal všechny svoje zločiny se zralou rozvahou a po dokonale promyšlené přípravě, že jimi způsobil jak čs. národu, tak i jednotlivcům nesmírnou škodu, kterou nelze vůbec ciferně vyjádřiti, že s těmito zločiny bylo spojeno velké nebezpečství jak pro celý stát, tak i pro jednotlivce, a že porušil své povinnosti nejen jako státní občan československý, ale i jako člen československého parlamentu, který zradil slib věrnosti ústavě a státu. [...] Vyměřený trest považuje soud za zcela přiměřený vině obžalovaného.*“¹²⁷

K. Resler pak navrhl, aby byl namísto usmrcení K. H. Frank dále vězněn a fungoval jako výstraha pro další generace. Neúspěšně. Obžalovaný ještě zkusil zvrátit rozhodnutí soudu odvoláním a napsal velice obsažný dopis E. Benešovi. Jeho snaha byla však marná, československý prezident jeho žádosti nevyhověl. Poprava byla odložena o tři hodiny, aby mohl sepsat závěť a dopisy pro rodinu.¹²⁸ Před jejím provedením se K. H. Frank projevil jako pravý nacionalista, když v poslední minutě života zvolal, že

¹²⁵ R. KÜPPER, *Karl*, s. 399-400.

¹²⁶ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 427-429.

¹²⁷ Tamtéž, s. 429-430.

¹²⁸ L. TUNYS, *K. H. Frank*, s. 209-210.

německý národ bude žít dál, i když lidé musí zemřít.¹²⁹ Dne 22. května 1946 byl čtyřiceti osmiletý Karl Hermann Frank veřejně oběšen, čemuž přihlíželo přibližně 5.000 lidí na pankráckém dvoře.¹³⁰ V 13:38 jej lékař s definitivní platností prohlásil za mrtvého.¹³¹ Jeho tělo následně spálili a pohřbili na Ďáblickém hřbitově v Praze.

Karolu Frankovou rok věznili v Ljubljance, pak pobývala 10 let v kazašském pracovním táboře. Teprve po svém návratu do Německa zjistila osud svého manžela. Její tři děti vyrůstaly pod novými jmény v nových rodinách. Po čtyřech letech pátrání se s nimi jejich matka znovu setkala.¹³²

¹²⁹ Egon Erwin KISCH, *Prager Pitaval. Späte Reportagen*, Berlin 1969¹, s. 331.

¹³⁰ J. KAPLAN - C. MACDONALD, *Praha*, s. 202

¹³¹ M. MOULIS - D. TOMÁŠEK, *K. H. Frank*, s. 432.

¹³² J. DIVIŠOVÁ, *Vzestup*, s. 180.

4. Vývoj českého a německého tisku po druhé světové válce

Už v květnu 1945 bylo rozhodnuto, že veškerý tisk je majetkem státu, a nemůže tak být předmětem výdělečného podnikání jedné osoby nebo skupiny lidí. Za první republiky byl umožněn rozkvět bulvárního tisku, to nyní již nemělo být tolerováno. Již dne 11. května 1945 byla ustanovena očištná komise, která prověřovala působení všech českých redaktorů od roku 1938 do 1945. Provinění mohli být vyloučeni z novinářských řad natrvalo nebo jen na určitou dobu. Nově vzniklé ministerstvo informací mělo v čele Václava Kopeckého, představitele komunistické strany, a na starost všechny záležitosti tisku. Ministerstvo rozhodlo dne 18. května 1945, že právo na vydávání novin budou mít jen ti, kteří získají jeho povolení. To nemohly získat politické strany, které nebyly členy Národní fronty. Dále došlo ke zrušení všech listů, které fungovaly legálně za protektorátu. Rovněž pak byl obnoven ten tisk, jenž za okupace byl zakázán, například Rudé právo a Právo lidu. Dne 15. května 1946 nově vznikl Sbor pro věci periodického tisku. Určoval pokyny pro vydavatele periodik v sektoru vydavatelském a hospodářském, ti museli navíc sboru složit kauci. Během trvání první republiky existovala preventivní cenzura, ta ale nyní nebyla. Přesto tu byla napjatá situace mezi V. Kopeckým a periodiky nekomunistických stran. To se projevilo především roku 1945 při sporu s *Obzory*,¹³³ kterým zprvu odmítal potvrdit povolení k vydávání. Navíc komunisté v prosinci 1947 zřídili kontrolní oddělení, které bylo součástí ministerstva informací. To dohlíželo na všechna periodika a o všech výkyvech vůči pravidlům předávalo zprávu ministerstvu.¹³⁴

Papírný trpěly nedostatkem svého produktu, který nově rozdělával jednotlivým nakladatelstvím tiskový odbor spadající pod ministerstvo informací. Situace se nezlepšovala, a tak byl omezen rozsah novin. Množství periodik se radikálně zmenšilo v porovnání s obdobím druhé světové války.¹³⁵ Zmenšením počtu tiskovin se postupně zmenšovaly nesnáze s nedostatkem papíru.¹³⁶

¹³³ Týdeník Československé strany lidové.

¹³⁴ Petr BEDNARÍK, *Český tisk v letech 1945-1948*, in: Jakub Končelík - Barbara Köpplová - Irena Prázová - Jiří Vykoukal (edd.), *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia*, Praha 2004, s. 132-143.

¹³⁵ Roku 1940 bylo evidováno 55 deníků a večerníků, oproti tomu roku 1946 jich bylo jen 28.

¹³⁶ Petr BEDNARÍK, *Český tisk v letech 1945-1948*, in: Jakub Končelík - Barbara Köpplová - Irena Prázová - Jiří Vykoukal (edd.), *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia*, Praha 2004, s. 134-138.

V. Kopecký na konci května 1947 prosadil svůj návrh zákona, který určoval práva a povinnosti žurnalistů. Pro celé Československo vznikl Ústřední svaz československých novinářů. Dále bylo rozhodnuto, že každý redaktor musel být členem svazu, ale jeho příslušnost mohla být zrušena. Pak došlo ke zřízení Svazu československých novinářů, jednotném pro české a slovenské redaktory a sídlícím v hlavním městě republiky. Dne 25. února 1948 se komunisté ujali moci a získali úplnou kontrolu nad médii, došlo tak k ukončení vydávání většiny periodik nekomunistických stran. Během roku 1948 získal hlavní slovo v otázce tisku tiskový odbor Ústředního výboru KSČ.¹³⁷

Nástup komunistů nebyl nahodilý, v parlamentních volbách dne 26. května 1946 vyšli jako jasní vítězové,¹³⁸ neboť v rámci celého Československa získali 37,94 % hlasů a 114 mandátů.¹³⁹ Jejich dominance byla také umožněna politickou orientací Československa na Sovětský svaz, kterou zprostředkoval staronový prezident E. Beneš. Vzájemná spolupráce a přátelství po druhé světové válce bylo smluvně stvrzeno již na sklonku roku 1943. K ucelení vztahů sloužilo rovněž převedení Podkarpatské Rusi na Sovětský svaz. Ten podporoval československou myšlenku republiky jen Čechů a Slováků, kdy byla bezprostředně po válce většina příslušníků menšin, zejména německá a maďarská, vystěhována.¹⁴⁰

Německo se svým rozložením tisku lišilo od Československa. Bylo zde jen několik titulů, zejména politických, jejichž náklad přesahoval čtvrt milionu. Oproti tomu zde převažovala většina malých novin lokálního významu. K žádnému konkurenčnímu boji na počátku nedocházelo, protože v jednotlivých městech německých zón byly jen jedny noviny. Tiskárny však patřily odlišným podnikům než těm, které noviny publikovaly.¹⁴¹

Po roce 1945 světové mocnosti zakázaly publikování těch německých novin, které v minulosti sloužily nacionálnímu socialismu. Pod vedením vítězů světové války nebo vojenské vlády se poté objevila periodika nová, na něž bylo dohlíženo. Vojenské deníky pak především v roce 1946 přecházely do rukou německých vydavatelů, nazývaných Lizenzträger.¹⁴² Tímto způsobem ve stejném roce vzniklo kolem stovky německých

¹³⁷ Tamtéž, s. 141-144.

¹³⁸ J. KŘEN, *Dvě století*, s. 574.

¹³⁹ Karel KAPLAN, *Československo v letech 1945-1948. První část*, Praha 1991¹, s. 48.

¹⁴⁰ Týž, *Pravda o Československu 1945-1948*, Praha 1990¹, s. 7-23.

¹⁴¹ Siegfried SÄNGER, *Die Entwicklung der deutschen Presse seit 1945*, Gewerkschaftliche Monatshefte 3, 1952, s. 196.

¹⁴² Lizenzträger je ve volném překladu držitel licence.

novin. V jejich správě měly navíc americké, britské a francouzské kontrolory. V letech 1946 a 1947 kontroloři zmizeli a odpovědnost přešla na Němce, což alespoň platí pro Spolkovou republiku Německo. Co se přístupu týče, německé noviny se značně změnily. Přísný obraz politických novin se stal po roce 1946 přátelštější, lidštější a uvolněnější. Kontroloři však začali předepisovat novinářům nové úpravy článků, které však neodpovídaly jejich přáním a idejím, a tak proti nim protestovali. Panovalo tak všeobecné napětí a nalézt kompromis bylo obtížné.¹⁴³

Vydavatelé tzv. Altverleger, kteří byli aktivní ve svém oboru ještě před koncem války, měli ve vlastnictví potřebné stroje na publikaci novin. Za peníze je pak propůjčovali držitelům licence. Roku 1947 americký generál Lucius D. Clay ve své zóně deklaroval svobodu kritiky Sovětského svazu. Za krátkou dobu se objevili redaktori, kteří ostře vystupovali proti Rusům. V důsledku toho však ubylo těch objektivních popisujících realitu. Další skutečnost, která brzdila rozvoj novin, byla cena papíru, jež byla více než čtyřnásobná oproti předválečnému stavu. Drahý export této suroviny způsobil pomalý úpadek. Situaci rovněž nezlepšilo ani nespravedlivé rozdělení stávajícího množství papíru v Německu. Následkem těchto těžkostí bylo snížení nákladu novin.¹⁴⁴

¹⁴³ Siegfried SÄNGER, *Die Entwicklung der deutschen Presse seit 1945*, Gewerkschaftliche Monatshefte 3, 1952, s. 196-198.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 197-200.

5. Úvod k reflexi tisku na Frankův osud po květnu 1945

Na vhodně vybraném souboru periodik jsem popsal nejen jejich reakce na zadržení a následné potrestání K. H. Franka, ale rovněž jejich vzájemné rozdílnosti a naopak shody jednotlivých novin celostátního či pouze regionálního významu. Srovnávacími faktory jsou kvantita jednotlivých článků a zpráv (a to jak v souhrnném pojetí, ale i v jednotlivých časových obdobích - pobyt ve Wiesbadenu, věznění na Pankráci a nakonec především samotný proces s K. H. Frankem), dále jejich samotný rozsah, jakým otázkám se nejvíce věnovaly a které naopak zcela opominuly, samozřejmě také rozdíly v obsahu, jejich objektivita a míra jejich kritičnosti vůči Frankově osobě. Fakta získaná z tisku potvrdila údaje nacházející se ve Frankově životopise. Některé informace však jsou úplně nové, a tak fungují jako doplňující materiál k ucelení popisované skutečnosti.

V prvé řadě jsem se soustředil na reflexi domácího tisku, neboť ten bral mnohem větší zřetel na osobu K. H. Franka a ve výsledku představuje hlavní část této problematiky. Snažil jsem se získat taková periodika, která by byla dostatečně reprezentativní a měla různý záběr a charakter. Práce se opírá o *Rudé právo* vydávané Komunistickou stranou Československa, dále *Lidovou demokracii* ústředního orgánu Československé strany lidové a poté ústřední deník československé armády *Svobodné Československo*. Vedle těchto předních deníků v poválečné Československé republice jsem rovněž pracoval s vysoce nákladovým *Svobodným slovem*, které vydávala Československá strana národně socialistická, a *Práci* Revolučního odborového hnutí, pak rovněž s *Novým dnem*, regionálním listem Československé sociální demokracie pro oblast Plzeň. Poslední tři zmiňovaná periodika byla použita pouze pro rok 1945, respektive i leden a únor 1946, kvůli své dostupnosti, proto nepředstavují takovou důležitost pro kvalifikační práci jako deníky výše jmenované, které jsou podstatné zvláště svou reflexí na soudní proces s K. H. Frankem probíhajícím od března do května 1946.

Samostatný úsek byl věnován německým periodikům, jejichž dostupnost byla o mnoho komplikovanější, než jak tomu bylo u českého tisku. Způsobovala to skutečnost, že nebyla k dostání téměř v žádné knihovně a také začala vycházet nejdříve až na sklonku roku 1945, nebo tedy alespoň ta, která byla dostupná. Přes všechny obtíže se mi podařilo získat tři tiskoviny našich západních sousedů, které dobře posloužily pro zmapování ohlasu na Frankovu osobu v roce 1946, tedy i na významný proces

s ním. Pracoval jsem s *Die Zeit* s celostátní působností a vycházející pouze v pátek, pak s periodiky již nižšího významu, avšak s působností v Bavorsku, tedy oblasti přiléhající přímo k Československu. Jednalo se o *Mittelbayerische Zeitung*, jenž vycházel dvakrát týdně, v úterý a v pátek, a o *Passauer Neue Presse*, jehož periodicita byla stejná jako u *Mittelbayerische Zeitung*.

Prostudoval jsem celkem 1.661 čísel novin. Takové množství lze považovat za dostatečně velký vzorek, na kterém lze vyvozovat určité závěry a částečně i zobecňovat. Svým počtem vybraný československý tisk převyšuje ten německý, a to především díky většímu počtu titulů. Významná je rovněž větší periodicita, neboť zvolené tuzemské noviny vycházely denně vyjma pondělí. Oproti tomu německý tisk, pro nějž jsem se rozhodl, se na pultech objevoval jednou, respektive dvakrát do týdne. Ve výsledku jsem přečetl 1.560 čísel novin s původem z Československa, proto představují dominantní většinu ohlasu na K. H. Franka. Zbylých 101 čísel bylo německých novin.

Jak již bylo výše zmíněno, hlavní osu práce tvoří tři deníky, nejprve *Lidová demokracie*, s jejímiž výtisky ode dne 14. června 1945 jsem pracoval, *Rudé právo*, jehož výtisky ode dne 12. května 1945 jsem procházel, a *Svobodné Československo*, jehož články ode dne 1. července 1945 jsem přečetl. Všechna tři periodika jsem prostudoval shodně do dne 31. května 1946. *Nový den* má vedle nich největší záběr z českých periodik, neboť jsem jej využil pro období ode dne 16. května 1945 po den 28. února 1946. Pro ohlas českého tisku na K. H. Frankovu osobu pro rok 1945 jsem využil ještě deník *Práce*, jehož články jsem měl k dispozici ode dne 17. května 1945, a *Svobodné slovo*, jež jsem využíval o číslo více, tedy ode dne 16. května téhož roku.

S týdeníkem *Die Zeit* jsem pracoval od počátku jeho působení po druhé světové válce, tedy hned od 21. února 1946. Jeho výtisky jsem přečetl až po ten ze dne 30. května 1946. *Passauer Neue Presse* se objevil v novinových stáncích poprvé dne 5. února 1946 a já jej přečetl od tohoto data až po číslo 34 ze dne 31. května 1946. *Mittelbayerische Zeitung* začal vycházet dne 18. října 1945, ale mně se jej podařilo získat až ode dne 4. prosince 1945. Všechny jeho následující výtisky jsem prostudoval až po číslo 43 ze dne 31. května 1946.

6. Reflexe československého tisku

V prvé řadě jsem věnoval pozornost trojici deníků, které jsem měl k dispozici pro celé období Frankova života po druhé světové válce. Byly to *Svobodné Československo*, které celkově přineslo nejvíce článků o bývalém státním ministru, celkem 37, dále *Lidová demokracie*, jež přinesla o pět článků méně, a *Rudé právo*, které jich uveřejnilo 27. Skutečností tedy je, že informací, které přinášel domácí tisk, bylo opravdu mnoho. Eminentní zájem o K. H. Franka byl více než zjevný. Sledované období jsem rozdělil do tří časových úseků, aby byla reflexe více přehledná. Dalším důvodem k tomuto kroku byla již zmiňovaná problematika tří zbývajících periodik *Svobodné slovo*, *Práce* a *Nový den*, jejichž výtisky se mi podařilo získat jen do konce roku 1945, respektive února 1946 u posledně zmiňovaných novin.

6.1. První měsíce po válce

V době od Frankova zatčení do jeho převozu do Prahy dne 7. srpna 1945 neuveřejnily *Lidová demokracie* ani *Svobodné Československo* žádný článek na dané téma. Oproti tomu *Rudé právo* jich přineslo šest. Nejprve informovalo o žádosti československé vlády o Frankovo vydání.¹⁴⁵ Dále pak jméno K. H. Franka společně s nelichotivými označeními padlo ve spojitosti s Ležáky.¹⁴⁶ V následujících dnech se objevilo ještě několik článků o osudu této obce. Zajímavý článek se objevil v polovině července téhož roku, kdy *Rudé právo* objasnilo chybnou informaci, podle těchto novin rozšiřující *Svobodné slovo*, že K. H. Frank měl být předán Československu již dne 12. července 1945. To se ale jeví jako pouhá pomluva a pošpinění konkurence, neboť takový článek nebyl v deníku vydávaném Československou stranou národně socialistickou nalezen.¹⁴⁷ O jeho plánovaném předání však *Rudé právo* správně psalo na počátku srpna.¹⁴⁸ Předtím byl navíc uveřejněn článek o intervenci 21 lidických žen a 206 bývalých nucených obyvatel koncentračních táborů za odevzdání K. H. Franka československým úřadům.¹⁴⁹ Reflexi na toto období uzavírá článek, který sděloval K. Daluegeho usvědčení K. H. Franka z trestné činnosti proti našemu národu. Lidice pak měly být zničeny rovněž z jeho iniciativy.¹⁵⁰ Jak je zjevné, *Rudé právo* sledovalo osud

¹⁴⁵ *Rudé právo*, 7. 6. 1945.

¹⁴⁶ *Rudé právo*, 21. 6. 1945.

¹⁴⁷ *Rudé právo*, 15. 7. 1945.

¹⁴⁸ *Rudé právo*, 3. 8. 1945.

¹⁴⁹ *Rudé právo*, 20. 7. 1945.

¹⁵⁰ *Rudé právo*, 5. 8. 1945.

K. H. Franka hned po skončení druhé světové války a psalo o něm až do završení jeho života. Na rozdíl od jiných, které zvýšily pozornost až v době soudního přelíčení.

Na rozdíl od deníku Komunistické strany Československa však *Svobodné slovo* uveřejnilo pouze jeden článek týkající se přímo K. H. Franka. Kromě bližšího popisu předání vězně rovněž uvádí, že má být po výsledku předán západním spojencům a poté navrácen do Československa.¹⁵¹ Avšak K. H. Frank již naše území neopustil. Navíc se již dříve objevila fotografie K. H. Franka s poznámkou hovořící o počátku Frankova výslechu dne 28. května 1945.¹⁵² Stejného dne se totožná fotografie objevila rovněž v *Práci* doplněná ještě o jednu.¹⁵³ Vedle toho *Svobodné slovo* v průběhu června napsalo hned několik článků o Lidicích a Ležácích s ohledem na tříleté výročí od oněch událostí. Ve dvou z nich shodně píšících o první tragédii bylo uvedeno i jméno K. H. Franka jako vydavatele rozkazu a i přímého dohlázeatele jeho provedení. Noviny tak odmítaly, že by byl v době poprav v Berlíně.¹⁵⁴

V člancích periodika *Práce* se Frankovo jméno objevilo pouze třikrát. Jednou při zmínění jeho pokusů o uzavření kapitulace během pražského povstání, které bylo zde detailně vylíčeno.¹⁵⁵ Druhý se skládal z pouhých dvou fotografií a popisku, jak již bylo uvedeno v předchozím odstavci této práce. Poslední článek informoval o zisku převážné části archivu K. H. Franka uloženém na zámku v Týnci u Klatov, na jehož nalezení se podílel profesor Univerzity Karlovy V. Vojtíšek a plzeňská policie.¹⁵⁶

Zcela výjimečným případem je regionální list *Nový den*, který představuje v rámci vybraného vzorku novin určitý unikát. V daném období přinesl nadstandardních devět zpráv, nikoliv článků, které přímo hovořily o K. H. Frankovi. Každá byla svým tématem jedinečná a psala o záležitostech, které se v jiném tisku většinou nevyskytovaly. Nejprve uvedl, že K. H. Frank se pokoušel zahladit stopy po své činnosti již v období po porážce u Stalingradu.¹⁵⁷ Dále ve dvou dnech přinesl informace o probíhajícím výslechu. Rovněž bylo napsáno, že K. H. Frank bude vydán československým úřadům. A to i přesto, že, jak tyto noviny později samy uvádí, dohoda

¹⁵¹ *Svobodné slovo*, 8. 8. 1945.

¹⁵² *Svobodné slovo*, 13. 6. 1945.

¹⁵³ *Práce*, 13. 6. 1945.

¹⁵⁴ *Svobodné slovo*, 9. 6. 1945.

¹⁵⁵ *Práce*, 2. 6. 1945.

¹⁵⁶ *Práce*, 20. 6. 1945.

¹⁵⁷ *Nový den*, 6. 6. 1945.

o Frankově předání Československu byla uzavřena až dne 16. července téhož roku. Proto je podivné, že o jeho vydání informoval s takovým předstihem.¹⁵⁸ V polovině června popisoval okolnosti zatčení manželky Karoly Frankové ve Stodě a její následné převezení do Plzně a Prahy.¹⁵⁹ Poté přinesl zprávu o zápisu poručíka W. R. Hallera, jenž zatkl K. H. Franka v Rokycanech, do pamětní knihy Starého Plzeňce, kde byl ubytován. Sdělil svou vděčnost za pobyt, za který poděkoval formou dopadení bývalého státního ministra.¹⁶⁰ Pak noviny sdělily převzetí Frankova archivu, stejně informovaný byl i deník *Práce*.¹⁶¹ Na počátku července sdělil svým čtenářům dopadení Frankova bratra v Mariánských Lázních a jeho převezení na Bory.¹⁶² Následně hovořil o Frankově stanutí před soudem dne 1. září téhož roku. Jeho proces však započal až v březnu 1946, proto se jednalo o zprávu mylnou, anebo s největší pravděpodobností psal o K. H. Frankovi jako o svědkovi v rámci jiného soudního přelíčení.¹⁶³ V srpnu popisoval podrobně Frankův přílet do Prahy a okolnosti spojené s jeho vydáním.¹⁶⁴

6.2. Pankrácký pobyt a přípravy na soudní přelíčení

Další studované období bylo definované trváním Frankova pobytu v Pankrácké věznici až do samotného počátku hlavního přelíčení, k němuž došlo dne 22. března 1946. Během tohoto časového úseku přinášela články na zvolené téma všechna vybraná periodika. To dokazuje, že zájem o K. H. Franka rostl a pozornost mu věnovaly i ty noviny, které o jeho osud dosud příliš nejevily zájem. Největší pozornost mu ve zvoleném časovém úseku zcela jasně věnovaly deníky *Lidová demokracie* a *Nový den*. Docházelo rovněž k tematické shodě dvou i více periodik, která informovala o stejné skutečnosti. Takovým článkům jsem na následujících řádcích věnoval svou pozornost, pak až takovým, jejichž přínos byl individuální.

Prvním společným objektem pozornosti byla osoba J. Pfitznera, bývalého náměstka primátora Prahy. Ten byl souzen za své zločiny v době existence protektorátu, především bylo zmiňováno jeho poskytnutí autobusů pro studenty odvážené na Ruzyni během německé akce v polovině listopadu 1939. Obžalovaný se odvolával na nátlak K. H. Franka, jehož protokoly byly čteny během soudního přelíčení. Mnoho toho bylo

¹⁵⁸ *Nový den*, 7. 6. 1945, 8. 6. 1946.

¹⁵⁹ *Nový den*, 12. 6. 1945.

¹⁶⁰ *Nový den*, 16. 6. 1945.

¹⁶¹ *Nový den*, 21. 6. 1945.

¹⁶² *Nový den*, 4. 7. 1945.

¹⁶³ *Nový den*, 27. 7. 1945.

¹⁶⁴ *Nový den*, 8. 8. 1945.

napsáno i o samotném K. H. Frankovi, který měl mít vinu na odstranění hrobu Neznámého vojína a totálním nasazení pražských zaměstnanců. Tak alespoň na počátku září 1945 psaly *Lidová demokracie* a *Svobodné Československo*,¹⁶⁵ o den dříve i *Nový den*, který se však v takové míře nevěnoval trestné činnosti K. H. Franka. To dokazuje, že o bývalého státního ministra byl enormní zájem i v oblastech, které se ho přímo netýkaly.¹⁶⁶

Na konci roku 1945 *Lidová demokracie* a *Práce* uveřejnily nepřilíš lišící se článek, který informoval o Frankově doznání se k velezradě, neboť SdP pomáhala uskutečnit rozvrácení Československa. K jeho sepsání došlo na základě rozhovoru A. J. Steinkopfa a K. H. Franka. Zmíněný americký novinář popsal Frankův nynější zbídačený stav a jeho pokorné chování a z jeho zločinů připomněl hlavně Lidice.¹⁶⁷

Na počátku března 1946 pak hovořily *Svobodné Československo*, *Rudé právo* i *Lidová demokracie* o odevzdání žalobního návrhu J. Drábkem, který čítal čtyři strany textu. Ve velmi podobných člancích byly uvedeny zločiny, z nichž byl K. H. Frank obviněn.¹⁶⁸

Posledním tématem, který by spojoval více deníků, bylo soudní přelíčení s Adolfem Vamberským, za války generálním ředitelem Škodových závodů. Ten měl spolupracovat s Němci, být členem České ligy proti bolševismu a rovněž z Frankova rozkazu součástí delegace, která se neúspěšně pokoušela uzavřít separátní mír na sklonku války, a tím prodloužit boje na východní frontě. Zejména poslednímu bodu byly články věnovány. Přestože A. Vamberský podle novin našel zastání u soudu mezi zaměstnanci Škodovky, periodika však spíše naslouchala výpovědi K. H. Franka, který tvrdil, že delegace byla o podmínkách kapitulace předem informována, ne až na místě, a do ničeho ji netlačil. Je to jeden z mála případů, kdy noviny věřily vlastním závěrům a i K. H. Frankovi, tedy v okamžiku, kdy svědčil proti tzv. zrádcům českého národa. Tisk tak většinou toužil po perzekuci kolaborantů, přestože jimi ve výsledku ani nemuseli být, nebo jimi byli z donucení. *Lidová demokracie* přinesla dva články v polovině března 1946, které detailně popisovaly proces s A. Vamberským a neúspěšné

¹⁶⁵ *Lidová demokracie*, 7. 9. 1945; *Svobodné Československo*, 7. 9. 1945.

¹⁶⁶ *Nový den*, 6. 9. 1945.

¹⁶⁷ *Lidová demokracie*, 30. 12. 1945; *Práce*, 30. 12. 1945.

¹⁶⁸ *Lidová demokracie*, 6. 3. 1946; *Rudé právo*, 6. 3. 1946; *Svobodné Československo*, 6. 3. 1946.

uzavření míru.¹⁶⁹ O několik dní dříve psalo o blížícím se procesu s ním, kde byl již popsán pokus o onen mír, obdobný článek téhož dne vydalo i *Rudé právo*.¹⁷⁰ O této problematice hovořilo *Svobodné Československo* pouze jednou.¹⁷¹ Ve stejném období pak *Rudé právo* přišlo s článkem s příhodným nadpisem „*K. H. Frank usvědčuje Vamberského*“.¹⁷²

Článků, které by se svým tématem lišily od těch konkurenčních periodik, byla jistě většina. *Svobodné Československo* nejprve na konci února oznámilo stanutí K. H. Franka před soudem v den sedmého výročí okupace Německem, tedy dne 15. března 1946.¹⁷³ Dále pak psalo podrobně o přípravách procesu na Pankráci.¹⁷⁴ Nakonec pak uveřejnilo článek o instalaci promítacího zařízení v soudní síni, kdy tak bude možné promítnout filmy o Lidicích a Frankovy projevy.¹⁷⁵ Z redakce *Rudého práva* dříve vzešel článek s názvem „*Himmlerův a Frankův plán na vyvraždění českého národa*“, který však hovořil o Hitlerově plánu na vyvraždění Čechů a jejich využití na práci a na germanizaci Moravy. K. H. Frank tento plán pouze přednesl u K. von Neuratha, jiná spojitost však není.¹⁷⁶

Lidová demokracie navíc na počátku února 1946 informovala, že v březnu stane K. H. Frank před soudem, a rovněž uvedla některé Frankovy zločiny. Napsala rovněž, že Československu bude vydán K. Daluge.¹⁷⁷ Později téhož roku hovořila o štěchovickém archivu K. H. Franka, který nyní Američané vrátili do Prahy. Objevil se však problém, že se v bednách nenacházely dokumenty týkající se Frankovy osoby.¹⁷⁸

Deník *Práce* uveřejnil na podzim článek o plánovaných procesech s válečnými zločinci, jichž mělo být mezi šedesáti a sedmdesáti. K. H. Frank se měl navíc před pěti dny přiznat k spoluvině na vraždění studentů přesně před šesti lety.¹⁷⁹ B. Ečer poskytl další informace o průběhu norimberského procesu, které uveřejnil deník ve stejném období.

¹⁶⁹ *Lidová demokracie*, 12. 3. 1946, 13. 3. 1946.

¹⁷⁰ *Lidová demokracie*, 9. 3. 1946; *Rudé právo*, 9. 3. 1946.

¹⁷¹ *Svobodné Československo*, 12. 3. 1946.

¹⁷² *Rudé právo*, 13. 3. 1946.

¹⁷³ *Svobodné Československo*, 28. 2. 1946.

¹⁷⁴ *Svobodné Československo*, 1. 3. 1946.

¹⁷⁵ *Svobodné Československo*, 8. 3. 1946.

¹⁷⁶ *Rudé právo*, 18. 12. 1945.

¹⁷⁷ *Lidová demokracie*, 1. 2. 1946.

¹⁷⁸ *Lidová demokracie*, 10. 3. 1946.

¹⁷⁹ *Práce*, 22. 11. 1945.

Rovněž odevzdal Frankovy výpovědi soudu v Norimberku.¹⁸⁰ Dříve napsalo *Svobodné slovo* o Frankově svědectví při soudním líčení s Rudolfem Schicketanzem, bývalým členem Reichstagu, SdP a SS. K. H. Frank jej hodnotil jako loajálního a schopného právníka.¹⁸¹

Jak již bylo napsáno, *Nový den* disponoval pro toto období velkým množstvím článků, tedy alespoň do února 1946, další výtisky jsem však nezískal. Další uveřejnil ke konci léta týkající se plánovaného prostudování nově získaného archivu z Týnce u Klatov, jenž patřil K. H. Frankovi.¹⁸² Na začátku nového roku informoval o filmech zachycujících zničení Lidic a vytvořených z Frankova rozkazu. Nyní měly být v rukou ministerstva vnitra.¹⁸³ V dalším jeho článku byl rozebrán vztah K. H. Franka a M. Bormanna, kteří se příliš nerespektovali a nebyli přáteli, alespoň podle těchto novin. *Nový den* napsal o vydání K. Daluga, B. Vosse a H. Hoffmanna Československu, kde v procesu s K. H. Frankem měli přinést velké množství nových skutečností.¹⁸⁴ Následně pak oznámil, že v plánu bylo mnoho procesů s válečnými zločinci a že v polovině března bude zahájeno soudní líčení s K. H. Frankem.¹⁸⁵

6.3. Proces s K. H. Frankem a vynesení ortelu

Poslední fáze, která měla záběr po celou dobu procesu až po vykonání exekuce, byla pojata odlišně než dvě předchozí. Vzhledem k tomu, že jednotlivé okamžiky soudního přelíčení byly již popsány v kapitole vážící se k Frankově životu, bylo by zbytečné o nich hovořit znovu. Proto jsem sledoval, na jaká témata se jednotlivá periodika soustředila, zda se objevily i nějaké faktické nesrovnalosti, jak vnímala samotný proces a jak často přinášela články o něm. Ukázalo se, že přestože se shodně jednalo o tři vysoce nákladová periodika o celostátní působnosti, nebyl jejich přístup totožný.

Zejména *Svobodné Československo* a *Lidová demokracie* denně, vyjma pondělní přestávky, po drtivou většinu sledovaného časového úseku přinášely články o osobě K. H. Franka, který stál před lidovým soudem. Alespoň to platilo pro období ode dne 23. března do 18. dubna 1946. V době slavení Velikonoc došlo ke snížení počtu článků, které se ve větší míře objevily se závěrem procesu ve dnech 25. dubna až 27. dubna

¹⁸⁰ *Práce*, 28. 11. 1945.

¹⁸¹ *Svobodné slovo*, 21. 9. 1945.

¹⁸² *Nový den*, 30. 8. 1945.

¹⁸³ *Nový den*, 9. 1. 1946.

¹⁸⁴ *Nový den*, 22. 1. 1946.

¹⁸⁵ *Nový den*, 21. 1. 1946.

téhož roku, kdy bylo soudní přelíčení ukončeno a byl navržen nejvyšší trest s veřejným vykonáním. Poté pozornost novin přešla na protektorátní vládu, která byla souzena za svou činnost v době války. Poslední informace poskytl až s vyřknutím Frankova ortelu a provedení poprav. *Rudé právo* přinášelo v porovnání se zmíněnými periodiky, která byla v tomto ohledu dosti podobná, méně článků, obvykle se dvoudenní či třídní odmlkou mezi nimi. Proto byly nové informace z několika dnů procesu shrnuty do jednoho článku, ale mnoho jich bylo i vynecháno. Přesto byl zájem o K. H. Franka dost značný. Avšak nezapomnělo i na agitační úlohu novin, kdy ve čtyřech případech začlenila těžkosti komunistického hnutí uvnitř protektorátu, například v Brně nebo Ostravě, do článků o K. H. Frankovi. To nemělo ve vybraném tisku obdoby.¹⁸⁶

Během procesu se noviny shodně zabývaly čtením žaloby a jejími jednotlivými body. Nejprve byly popisovány události před 21. květnem 1938, poté se směřovalo k Frankově činnosti během existence protektorátu. Pozornost byla věnována přehnaným represálím v Kladně v červnu 1939, kdy zde byl zastřelen opilý německý policista W. Kniest, pak rovněž dni 28. října 1939, kdy došlo k demonstracím, které byly tvrdě potlačeny za přímé účasti K. H. Franka, jak se snažil žalobce soudu dokázat prostřednictvím mnoha svědků. Dalším významným mezníkem bylo datum 17. listopad 1939, kdy byly zavřeny vysoké školy a proběhlo zatýkání a vyslýchání studentů, devět z nich bylo popraveno na Ruzyni, jiní byli převezeni do koncentračního tábora. I zde byla dokázána Frankova přítomnost pomocí svědectví některých studentů. Obrovská pozornost tisku, a tedy i samotného soudu, možná větší než se čekalo, byla věnována odstranění hrobu Neznámého vojína nacházejícímu se v kapli Staroměstské radnice, k němuž měl dát rozkaz bývalý státní ministr. Poté noviny hovořily o Frankově doznání spolupráce SdP a agrárníků, zejména pak během voleb prezidenta roku 1935. Mnoho článků pak, jak se dalo předpokládat, bylo napsáno v souvislosti s Lidicemi, kde sehrálo důležitou roli tvrzení mnoha osob, které potvrdily, že jim K. H. Frank řekl, že to on nařídil popravu v Lidicích a byl místo několikrát navštívit. Mezi těmi, co potvrdili Frankovu vinu na této tragédii, byla i Emma Henleinová. Poměrně velkou událost představovalo pro vybraný tisk předvolání K. Daluega. Ten se před soudem přel s K. H. Frankem o to, kdo měl v protektorátu menší moc, tudíž i nesl menší vinu. Noviny však sledovaly i jejich otevřené nepřátelství a často citovaly Frankův výrok, kdy označil K. Daluega za nemocného člověka, který nemá tušení o tom, co hovoří.

¹⁸⁶ *Rudé právo*, 26. 3. 1946, 28. 3. 1946, 10. 4. 1946, 18. 4. 1946.

Na závěr procesu dostali slovo znalci ve svých oborech, kteří měli vyčíslit celkovou škodu Československu za existence protektorátu způsobenou Německem. Ta by se měla pohybovat kolem 700 miliard korun.

V několika příkladech jsem demonstroval některá další témata, kterým se zvolené noviny shodně věnovaly. Na konci března 1946 *Lidová demokracie* a *Svobodné Československo* shodně psaly o Frankově uznání mimořádných kvalit E. Beneše v oblasti diplomatiky a politiky.¹⁸⁷

Všechna tři periodika pro sledované období následně přinesla články týkající se výpovědi J. Krejčího před soudem. Ten tvrdil, že protektorátní vláda o většině rozhodnutích nevěděla dopředu, že K. H. Frank dal rozkaz k likvidaci obce Lidice a měl být rovněž přítelem K. Daluega, což ho ovšem rozhořčilo. *Rudé právo* však psalo o jiných bodech jeho svědectví, například nejvyšší pozici K. H. Franka v protektorátu a jeho nezpochybňování Hitlerových výnosů.¹⁸⁸

Pozornost *Lidové demokracie* a *Svobodného Československa* byla v polovině dubna 1946 věnována E. Kundtovi, někdejšímu poslanci SdP. Významná byla jeho výpověď, kterou se snažil očernit K. H. Franka, ale také vylepšit si vlastní pověst. Žalobci ani obhájci se však jeho slova příliš nelíbila, neboť měla být v několika bodech nesprávná či nepřesvědčivá.¹⁸⁹

Na závěr procesu dostal K. H. Frank prostor k vlastní obhajobě, čehož si přirozeně všiml i tisk. *Rudé právo*, *Svobodné Československo* i *Lidová demokracie* přinesly článek, ve kterém byla jeho slova zmíněna. Uvedly jeho vlastní přirovnání k T. G. Masarykovi a jeho činnosti před vznikem Československa, dále zmínil svou roli v protektorátu jako až druhého nejvýznamnějšího muže, rovněž již po několikáté zdůraznil pouhé plnění rozkazů A. Hitlera.¹⁹⁰

V člancích jednotlivých periodik se objevilo několik nesrovnalostí. Byly v nich popsány skutečnosti, které si však odporovaly. Noviny věnovaly poměrně velkou pozornost popravám občanů Přerova na sklonku války z Frankova rozkazu. V průběhu dubna 1946 přinesly *Lidová demokracie* a *Svobodné Československo* články, jejichž součástí byla

¹⁸⁷ *Lidová demokracie*, 29. 3. 1946; *Svobodné Československo*, 29. 3. 1946.

¹⁸⁸ *Lidová demokracie*, 7. 4. 1946; *Rudé právo*, 7. 4. 1946; *Svobodné Československo*, 7. 4. 1946.

¹⁸⁹ *Lidová demokracie*, 17. 4. 1946; *Svobodné Československo*, 17. 4. 1946.

¹⁹⁰ *Lidová demokracie*, 28. 4. 1946; *Rudé právo*, 28. 4. 1946; *Svobodné Československo*, 28. 4. 1946.

svědectví dvou telefonistek, která tuto informaci potvrzovala. Jednalo se o Hedviku Lukešovou a Ludmilu Kohlíkovou, kterou však *Lidová demokracie* pojmenovala Mírou. Pravděpodobně si ji spletlo s Marií Kohlíčkovou, která o den dříve vypovídala o Lidicích.¹⁹¹ *Rudé právo* napsalo pouze článek dne 14. dubna 1946 v souvislosti se svědkyní H. Lukešovou.¹⁹²

Jednou z mála informací, která by se stavěla na stranu K. H. Franka, byla ta týkající se výpovědi O. Fischera, ministra vnitra během trvání druhé republiky. *Svobodné Československo* uvádělo, že jeho zeť byl odsouzen k trestu smrti, který K. H. Frank odmítl změnit, avšak později byl sankciován dvanácti lety vězení. Frankova účast na zmírnění jeho trestu však nebyla potvrzena.¹⁹³ Oproti tomu ale *Lidová demokracie* napsala, že na tom K. H. Frank podíl měl a změnil popravu na doživotní pobyt v žaláři. Liší se tak okolnosti i nová výměra perzekuce.¹⁹⁴

Významné svědectví Heralda Wiesmanna, někdejšího šéfa gestapa v Kladně, popisovalo události v Lidicích a osvětlilo Frankovy návštěvy této obce. Jejich počet se však v jednotlivých článcích vybraných novin lišil. *Svobodné Československo* hovořilo o čtyřech; dvou dne 10. června 1942, poté o den později a nakonec někdy na začátku července téhož roku. Oproti tomu *Lidová demokracie* informovala o třech příjezdech do Lidic; prvním v den tragédie, pak dne 11. června 1942 a poté koncem měsíce. *Rudé právo* zmínilo jen dvě návštěvy ve dnech 10. a 11. června 1942. V článcích ze stejného dne následovalo svědectví Rudolfa Vlčka, řidiče a úředníka gestapa v Kladně, které potvrdilo přítomnost K. H. Franka v Lidicích. Tak o něm psaly *Rudé právo* i *Svobodné Československo*, ovšem *Lidová demokracie* jej nazvala Witschek. Možná se jednalo o poněmčenou verzi příjmení, ale pravděpodobně došlo k nedorozumění při pozorování procesu redaktorem onoho tisku.¹⁹⁵

Lidová demokracie i *Svobodné Československo* rovněž psaly o výpovědi bývalého šéfa gestapa v Hradci Králové. Podle jeho slov měl z Frankova rozkazu stihnout vesnice Končiny a Bohdašín stejný osud jako Lidice v případě prokázání viny, k čemuž však naštěstí nedošlo. *Lidová demokracie* však hovořila o Alfonsu Hardtkem,¹⁹⁶ *Svobodné*

¹⁹¹ *Lidová demokracie*, 6. 4. 1946, 16. 4. 1946; *Svobodné Československo*, 6. 4. 1946, 16. 4. 1946.

¹⁹² *Rudé právo*, 14. 4. 1946.

¹⁹³ *Svobodné Československo*, 7. 4. 1946.

¹⁹⁴ *Lidová demokracie*, 7. 4. 1946.

¹⁹⁵ *Lidová demokracie*, 10. 4. 1946; *Rudé právo*, 10. 4. 1946; *Svobodné Československo*, 10. 4. 1946.

¹⁹⁶ *Lidová demokracie*, 11. 4. 1946.

Československo oproti tomu o Albertu Hadkem.¹⁹⁷ Jednalo se tak o další případ, kdy se vybraný tisk neshodoval ve svých informacích.

Velkým tématem, o kterém noviny hovořily v několika dnech, byly popravy v Terezíně. Zejména ty na sklonku války, kdy došlo k usmrcení osob, což bylo v rozporu s Kaltenbrunnerovým rozkazem. Na toto téma přinesl významné informace Heinrich Wilhelm Jöckl, bývalý ředitel Terezína. *Rudé právo* a *Lidová demokracie* v polovině dubna 1946 psaly o 53 popravách dne 2. května 1945. Avšak *Svobodné Československo* téhož dne informovalo o 54 lidech usmrcených,¹⁹⁸ ale již dříve uvedlo stejné číslo jako ostatní periodika.¹⁹⁹ Na konci procesu odborníci vypočítali škody způsobené Němci. *Rudé právo* a *Svobodné Československo* hovořily o 700 miliardách korun, ovšem *Lidová demokracie* o 730 miliardách.²⁰⁰

V průběhu procesu bylo využito obrovského množství svědků, což dokazují i články, které o nich ve velké míře hovořily. Je však zajímavé, že jejich využití bylo často nahodilé, aspoň tak se to může zdát. To znamená, že k dané záležitosti, například k výsledku studentů 17. listopadu 1939, lidé vypovídali téměř po celý proces, nejen pouze v době zkoumání oné události. Mezi svědky byla například i Milada Horáková, která popisovala podmínky a život v Terezíně.

Vedle informací o průběhu procesu se v článcích často objevoval i popis Frankova chování a jeho vzezření během soudního přelíčení. Většinou byl neutrální nebo negativní. Například *Rudé právo* jej označilo slovy „bledý a bojácný“, pak K. H. Franka popsalo „kroutí nesouhlasně hlavou“, „usvědčeně klopí hlavu“ a „zbabělé a sobecké chování“.²⁰¹ *Svobodné Československo* pak psalo, že „sedí sklesle a poplašeně sleduje Daluegovo každé slovo“, „má ruce v klíně a sedí klidně“, pak „vypadá otřeseně, těžce polyká, vrtí hlavou, svírá rty“, a „vypadá dobře, strnulost v očích, vratký krok, rty semknuty, občas těžce polyká“.²⁰² *Lidová demokracie* pak charakterizovala K. H. Franka obraty jako „nenávistný pohled a pohled plný zloby“, dále „tváří se nepřívětivě, pečlivě sleduje přelíčení“, poté „kroutí hlavou, dělá si poznámky, mračí se a nezakrytě zívá“, pak „zlobné pohledy, kroutí hlavou, dívá se

¹⁹⁷ *Svobodné Československo*, 11. 4. 1946.

¹⁹⁸ *Lidová demokracie*, 13. 4. 1946; *Rudé právo*, 13. 4. 1946; *Svobodné Československo*, 13. 4. 1946.

¹⁹⁹ *Svobodné Československo*, 10. 4. 1946.

²⁰⁰ *Lidová demokracie*, 26. 4. 1946; *Rudé právo*, 26. 4. 1946; *Svobodné Československo*, 26. 4. 1946.

²⁰¹ *Rudé právo*, 23. 3. 1946, 26. 3. 1946, 14. 4. 1946, 27. 4. 1946.

²⁰² *Svobodné Československo*, 13. 4. 1946, 26. 4. 1946, 28. 4. 1946, 22. 5. 1946.

cynicky“ a navíc „zrychleně dýchá, zdánlivě vypadá klidně, dívá se na kříž, předstírá klid, nervózní a bledý“.²⁰³ A vedle toho ještě *Práce* jej popsala těmito slovními spojeními: „vysoké postavy, hubený, nahrbený pod starostmi, ve vojenském pozoru, sklíčeně rozjímá“²⁰⁴ Téměř totožně o něm hovořila i *Lidová demokracie* ve článku ze stejného dne se shodným tematickým zaměřením.

Jak je vidno, tuzemský tisk nebyl ke K. H. Frankovi nijak vřelý a jeho kritičnost se objevovala snad v každém článku. Jeho touha dokázat Frankovu vinu ve všech bodech žaloby byla více než zřejmá a směřovala k jeho následné perzekuci. To je možné usoudit také z nemalého množství hanlivých označení a citově zabarvených slov vážících se k osobě bývalého státního ministra. *Lidová demokracie* jej pojmenovávala následujícími výrazy jako „symbol zločinného režimu“, „největší zločinec katan českého národa“, „lidská bestie, nelítostně krutá a zbabělá“, ostatně toto označení se objevilo hned několikrát v jejích člancích a nakonec „největší vrah, vyhladitel Lidic a Ležáků a původce studentských vražd“.²⁰⁵ Přesto byla *Lidová demokracie* pravděpodobně nejmírnějšími novinami z těch zvolených, které sledovaly jeho proces. *Svobodné Československo* pak používala slova jako „zákeřný žhář“, „zběsilý K. H. Frank a hromadný vrah“, „Frank s maskou kajčnicka“, „surová nelidskost a nacistická zášť“, „ztělesnění německé zrady a irredentistické brutality“ a dále „sprostý vrah a lupič“.²⁰⁶ *Rudé právo* o Frankovi psalo nenávistně již s velkým předstihem, například o něm používalo urážlivá slova jako „zbabělá stvůra“, „hromadný vrah“, dále „policejní pes Hitlera“, „zbabělý gestapák“ a „největší zločinec na našem národě a udavač“.²⁰⁷

Svobodné slovo pak přineslo články, kde o K. H. Frankovi psalo jako o „člověku nevzdělaném a surového srdce“ a „hromadném vrahu“.²⁰⁸ Dále deník *Práce* o něm v jednom případě hovořil o „skleslém jako vypráskaný pes“.²⁰⁹ Oproti tomu regionální list *Nový den* o K. H. Frankovi psal často kriticky, objevily se výrazy „krvavý pes“, „podčlověk, krvavý zločinec“, „vrah“, „největší kat českého národa a nejzločinnější

²⁰³ *Lidová demokracie*, 23. 3. 1946, 24. 3. 1946, 26. 3. 1946, 4. 4. 1946, 22. 5. 1946.

²⁰⁴ *Práce*, 30. 12. 1945.

²⁰⁵ *Lidová demokracie*, 1. 2. 1946, 23. 3. 1946, 27. 3. 1946, 27. 4. 1946.

²⁰⁶ *Svobodné Československo*, 24. 3. 1946, 26. 3. 1946, 7. 4. 1946, 11. 4. 1946, 18. 4. 1946, 27. 4. 1946.

²⁰⁷ *Rudé právo*, 7. 6. 1945, 21. 6. 1945, 24. 3. 1946, 31. 3. 1946, 27. 4. 1946.

²⁰⁸ *Svobodné slovo*, 9. 6. 1945, 8. 8. 1945.

²⁰⁹ *Práce*, 2. 6. 1945.

*německá osobnost“ a nakonec „německý zlosyn a největší zloduch, který k nám byl vyslán“.*²¹⁰

Pro deníky *Svobodné Československo*, *Rudé právo* i *Lidová demokracie* v drtivé většině případů platí, že po celou dobu jeho života po válce došlo postupně ke zvýšení jejich pozornosti o osobu K. H. Franka. Vyvrcholením bylo období procesu s ním, kdy se rozsah článků značně zvýšil a většinou se objevoval na titulní straně často s pokračováním na další straně periodika. Tyto závěry potvrdily i deníky *Svobodné slovo* a *Práce* svou reflexí pro první rok po válce. Regionální list *Nový den* se však vymyká ostatním zvoleným periodikům, neboť v roce 1945 a na počátku následujícího roku přinesl mnohem více informací o K. H. Frankovi ve formě stručných zpráv, ale i některé uveřejněné slohové útvary by se jistě daly označit za články.

²¹⁰ *Nový den*, 6. 6. 1945, 7. 6. 1945, 8. 6. 1945, 27. 7. 1945, 8. 8. 1945.

7. Reflexe německého tisku

Vybrané noviny se v mnohých ohledech liší oproti těm tuzemským. Jak již bylo zmíněno, zvolený německý tisk vycházel se značně menší periodicitou, pouze dvakrát do týdne, v případě *Die Zeit* se jednalo dokonce o týdeník. Vedle toho noviny našich západních sousedů vycházely se značným zpožděním, proto jsem nemohl vzít v potaz reflexi na zatčení K. H. Franka a jeho převoz do Prahy. Svou pozornost věnovaly rovněž jiným tématům. Československý tisk, téměř s denní pravidelností, přinášel nové články o K. H. Frankovi v období procesu. Oproti tomu německá periodika brala zřetel na jiné otázky, které by se daly shrnout do dvou okruhů. Prvním je téma války, se kterým souvisí norimberský proces, jenž se objevoval na stránkách poměrně často. Nejvíce o něm psal *Mittelbayerische Zeitung*, menší pozornost mu pak věnoval *Die Zeit*. Vedle procesu s nacisty, mezi nimiž často zaznívalo jméno Frankova jmenovce Hanse, se noviny věnovaly také motivu koncentračních táborů, zabíjení a nastolení cesty pryč z krize v zemi. Druhým okruhem byly volby v celosvětovém měřítku. Zprávy o různých hlasováních přinášela všechna zvolená periodika, prim ovšem hrály pochopitelně volby v Německu.

Co se týče pozornosti československé záležitosti, obecně by se dalo říci, že článků bylo skutečně poskromnu. Pokud se však nějaký objevil, nejčastěji hovořil o požadavku odsunu Němců z našeho území. Vedle toho se objevovaly zprávy specifické, rozličného tématu, které se skládaly pouze z pár vět, často i jen z jedné. *Die Zeit* oznámil vznesení práva předsedou vlády Zdeňkem Fierlingerem jménem Československa na Kladskou kotlinu.²¹¹ Dále přinesl zprávu, že Maďarsko podepsalo dohodu ohledně reparací s Československem a Sovětským svazem.²¹² Vedle toho pak informoval své čtenáře o řeči československého ministerského předsedy Z. Fiegnera o upřímném přátelství jeho země a Polska.²¹³ *Passauer Neue Presse* přinesl zprávu o dohodě Československa a Jugoslávie,²¹⁴ dále o sebevraždě sestry Lídy Bárové,²¹⁵ pak o touze Československé republiky vyřešit problém s německo-českými hranicemi.²¹⁶ Vůbec nejrozsáhlejšími slohovými útvary, které byly uveřejněny v německém tisku a týkaly se naší země, byly

²¹¹ *Die Zeit*, 4. 4. 1946.

²¹² *Die Zeit*, 11. 4. 1946.

²¹³ *Die Zeit*, 23. 5. 1946.

²¹⁴ *Passauer Neue Presse*, 26. 3. 1946.

²¹⁵ *Passauer Neue Presse*, 29. 3. 1946.

²¹⁶ *Passauer Neue Presse*, 26. 4. 1946.

o volbách v květnu 1946. Zde se skutečně dá hovořit o člancích, které měly větší rozsah než předchozí zprávy. První zmínku přinesl *Passauer Neue Presse*.²¹⁷ S dvoudenním zpožděním se přidal rovněž *Die Zeit* se zprávou informující o vítězství komunistů, a článkem uveřejněném dokonce na titulní straně novin.²¹⁸

Největší množství zpráv týkajících se alespoň částečně Frankovy osoby či jeho činnosti zprostředkoval *Mittelbayerische Zeitung*. Na začátku roku 1946 přišel s informací, že byl v Čechách nalezen archiv SdP, který měl obsahovat důležité informace o Mnichovské dohodě a aktivitě kolaborantů.²¹⁹ Poté oznámil, že K. Daluege, podle tohoto periodika odpovědný především za zničení vesnice Lidice, by měl být předán Československu a stanout před soudem jako válečný zločinec.²²⁰ Další zpráva na toto téma byla ohledně vesnice Lidice, kde měl být v budoucnu vybudován institut pro důlní činnost.²²¹

Vedle těchto novin *Passauer Neue Presse* napsal článek, ve kterém bylo již jméno K. H. Franka skloňováno, přestože nebyl čistě pouze o jeho osobě. Tématem bylo přepadení Čech, Polska a Sovětského svazu Německem. Mimo jiné tisk hovořil i o české delegaci, která roku 1942 intervenovala u K. H. Franka za otevření školních ústavů. Ten měl cynicky odpovědět, že v případě výhry Německa jim budou muset stačit obecné školy. Dále byla popsána i zkáza Lidic.²²²

Jak již bylo naznačeno, německý tisk se osobě K. H. Franka po celé trvání sledovaného období příliš nevěnoval. Téměř slovem se nezmínil v průběhu celého procesu o jeho konání. Nelze tak sledovat žádnou periodicitu článků. Stručné zprávy se objevily až s návrhem trestu smrti a jeho naplnění.

Na konci dubna 1946 přinesl *Passauer Neue Presse* zprávu o odsouzení K. H. Franka k trestu smrti. To byla však mylná informace, neboť se nejednalo o definitivní rozhodnutí soudu, byl to pouze návrh žalobce. Správně však připomněl obhájcovu žádost na Frankův doživotní pobyt v ústavu pro choromyslné. Ten však přijal svůj

²¹⁷ *Passauer Neue Presse*, 28. 5. 1946.

²¹⁸ *Die Zeit*, 30. 5. 1946.

²¹⁹ *Mittelbayerische Zeitung*, 18. 1. 1946.

²²⁰ *Mittelbayerische Zeitung*, 5. 2. 1946.

²²¹ *Mittelbayerische Zeitung*, 22. 3. 1946.

²²² *Passauer Neue Presse*, 12. 2. 1946.

rozsudek a potvrdil, že je úplně zdravý.²²³ Na titulní straně novin se později objevila zpráva o popravě bývalého státního ministra K. H. Franka. V obou případech *Passauer Neue Presse* připomněl Frankovu vinu na zničení Lidic a vraždách spojených s tím. To dokazuje, že záležitost obce Lidice byla dobře známa i v zahraničí.²²⁴

Mittelbayerische Zeitung přispěl dvěma zprávami o K. H. Frankovi. První informovala o žalobcově žádosti trestu smrti oběšením. Ovšem chybně jej nazval bývalým říšským protektorem, kterým však nikdy nebyl.²²⁵ Druhá hovořila o provedení popravu před 5.000 svědky, mezi nimiž bylo i sedm žen z Lidic. Dále uváděl, že žádost o milost Hitlerova ministra odmítl prezident T. G. Masaryk. To je rovněž špatná informace, neboť tehdejší hlavou Československa byl E. Beneš.²²⁶

Oproti tomu týdeník *Die Zeit* uveřejnil pouze jednu větu o K. H. Frankovi za celé sledované období. K tomu došlo na konci zkoumaného časového úseku, kdy oznámil veřejné provedení popravu v Praze bývalého německého ministra pro Čechy a Moravu.²²⁷

Na základě prostudovaného tisku lze říct, že celostátní tisk bral menší zřetel na osud K. H. Franka v porovnání s regionálním. To se potvrdilo jak u toho německého, tak i českého. Ale domnívám se, že se jedná o příliš velké zobecňování, a abychom mohli dojít k takovému závěru, bylo by nutné prostudovat ještě větší množství periodik.

Noviny našich sousedů nepoužívaly žádných peprných výrazů ani negativně zabarvených slov. Rozhodně se tak z jejich strany nejednalo o štvavou kampaň na K. H. Franka. Jejich podávání informací bylo strohé a cílené na předání čistých faktů, k jejichž sdělení stačilo jen pár řádků textu. Jejich cílem nebylo rozpoutání vášní jeho přílišnou kritikou, snad i proto, že na osobu K. H. Franka nebraly až takový zřetel. Nemělo tak význam ho přes míru kritizovat. Přece jenom hlavní viníci války byli v Norimberku a o těch psali Němci v mnohem větším rozsahu. Československé noviny rovněž často uváděly, že je o proces s K. H. Frankem velký zájem, to však prostudovaný německý tisk rozhodně nepotvrdil. Ale ani nevyvrátil, protože se jedná o malý vzorek a pouze z jedné země, proto takový závěr učinit nelze.

²²³ *Passauer Neue Presse*, 30. 4. 1946.

²²⁴ *Passauer Neue Presse*, 24. 5. 1946.

²²⁵ *Mittelbayerische Zeitung*, 30. 4. 1946.

²²⁶ *Mittelbayerische Zeitung*, 24. 5. 1946.

²²⁷ *Die Zeit*, 30. 5. 1946.

Závěr

K. H. Frank byl členem SdP a Národního shromáždění v době první republiky, o jejíž rozbití se i on zasloužil. Během existence protektorátu zastával funkci státního tajemníka, byl tak druhým nemocnějším mužem v zemi. Jeho vliv se postupem času zvětšoval v důsledku omezení role říšského protektora. To vyústilo v jeho jmenování německým státním ministrem roku 1943, čímž se v podstatě stal neomezeným pánem. Frankovo jméno je spjato s řadou tragédií, zejména s Lidicemi a represáliemi z podzimu 1939.

Sledovaný zlomový okamžik, tedy zadržení K. H. Franka, byl popsán na základě prostudované literatury, archivních materiálů a ústní výpovědi snachy Josefa Rance, který bývalého státního tajemníka osobně dopadl. Přestože byl zatčen až v Rokycanech při svém útěku, identifikovali jej již při jeho cestě v Berouně, Kařezu, Žebráku a Holoubkově. V srpnu 1945 byl navrácen do Československa, kde jej v průběhu jara následujícího roku soudil československý tribunál. Dne 22. května 1946 byl popraven na základě rozhodnutí soudu.

Pro reflexi Frankova osudu po druhé světové válce jsem pracoval s šesti reprezentanty českých novin (*Lidová demokracie*, *Rudé právo*, *Svobodné Československo*, *Práce*, *Nový den*, *Svobodné slovo*) a třemi německých (*Die Zeit*, *Mittelbayerische Zeitung*, *Passauer Neue Presse*). Domácí noviny se zajímaly o K. H. Franka mnohem více než ty našich západních sousedů, míra jejich pozornosti vygradovala v průběhu procesu s ním. Oddělil jsem ohlas tuzemských a německých periodik, neboť německého materiálu bylo k dispozici o dost méně, a tak by splynul ve větším množství českého tisku. Dále česká periodika byla dost kritická vůči K. H. Frankovi, což je vzhledem k jeho minulosti pochopitelné. U tisku obou zemí se však objevily faktické nesrovnalosti, ale ve většině případů domácí tisk potvrdil informace z odborné literatury. Přestože vybraný český tisk vycházel s podobnou periodicitou, tedy šestkrát týdně, a měl poměrně velké pole působnosti, byl dost rozličný. Lišil se množstvím článků na dané téma, jejich rozsahem, rovněž množstvím negativních pojmenování K. H. Franka, také se v první části reflexe věnoval různým otázkám v rámci Frankovy osoby. Oproti tomu zvolené německé noviny vycházely jen jednou, respektive dvakrát do týdne. Jejich zájem byl zaměřený spíše na viníky souzené v Norimberku, přesto uveřejnily několik stručných zpráv i

o K. H. Frankovi. Abych vše zasadil do kontextu doby, na základě dvou studií jsem popsal rozdílný vývoj tisku po roce 1945 v Československu a Německu.

Na tuto kvalifikační práci může být dále navázáno, neboť je ještě mnoho periodik, které jsem nepoužil. S větším záběrem tiskovin bychom pravděpodobně mohli vyvozovat nové závěry. Lze se také soustředit na jiné období Frankova života. Zde by však mohl nastat problém, neboť by mohlo být o něco komplikovanější získat periodika pro dané období. To platí zejména pro ta německá.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Literatura:

- BROKLOVÁ, Eva, *Československá demokracie. Politický systém ČSR 1918-1938*, Praha 1992.
- DIVIŠOVÁ, Jana, *Vzestup a pád K. H. Franka aneb Příběh pilného knihkupce*, Praha 2010.
- GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan, *Dramatické i všední dny protektorátu*, Praha 1996.
- GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan, *Druhá republika 1938-1939. Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*, Praha 2004.
- GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XV. a, 1938-1945*, Praha 2006.
- GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XV. b, 1938-1945*, Praha 2007.
- GLETTLER, Monika - LIPTÁK, L'ubomír - MÍŠKOVÁ, Alena, *Geteilt, besetzt, beherrscht. Die Tschechoslowakei 1938-1945: Reichsgau Sudetenland, Protektorat Böhmen und Mähren, Slowakei*, Essen 2004.
- HILGEMANN, Werner - KINDER, Hermann, *Encyklopedický atlas světových dějin. Mapy a chronologický přehled*, Praha 1999.
- HRUŠKA, Emil, *Pán protektorátu. K. H. Frank známý a neznámý*, Praha 2015.
- KAPLAN, Jan - MACDONALD, Callum, *Praha ve stínu hákového kříže. Pravda o německé okupaci 1939-1945*, Praha 1995.
- KAPLAN, Karel, *Československo v letech 1945-1948. První část*, Praha 1991.
- KAPLAN, Karel, *Pravda o Československu 1945-1948*, Praha 1990.
- KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2003.
- KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1936-1938)*, Praha 2003.
- KISCH, Egon Erwin, *Prager Pitaval. Späte Reportagen*, Berlin 1969.
- KLIMEK, Antonín, *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XIII., 1918-1929*, Praha 2000.
- KLIMEK, Antonín, *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XIV., 1929-1938*, Praha 2002.
- KOCIAN, Jiří, *Poválečný vývoj v Československu 1945-1948*, Praha 1991.

- KOKOŠKA, Stanislav, *Praha v květnu 1945. Historie jednoho povstání*, Praha 2005.
- KŘEN, Jan, *Dvě století střední Evropy*, Praha 2005.
- KÜPPER, René, *Karl Hermann Frank (1898–1946). Politische Biographie eines sudetendeutschen Nationalsozialisten*, München 2010.
- KVAČEK, Robert - TOMÁŠEK, Dušan, *Obžalována je vláda*, Praha 1999.
- KYNCL, Vojtěch, *Bez výčitek.... Genocida Čechů po atentátu na Reinharda Heydricha*, Praha 2012.
- MĚCHÝŘ, Jan, *Slovensko v Československu. Slovensko-české vztahy 1918-1991: dokumenty, názory, komentáře*, Praha 1991.
- MÍŠKOVÁ, Alena - ŠUSTEK, Vojtěch, *Josef Pfitzner a protektorátní Praha v letech 1939-1945*, Praha 2000.
- MOULIS, Miloslav - TOMÁŠEK, Dušan, *K. H. Frank. Vzestup a pád karlovarského knihkupce*, Praha 2003.
- NÁLEVKA, Vladimír, *Světová politika ve 20. století. První díl*, Praha 2000.
- OLIVOVÁ, Věra, *Dějiny první republiky*, Praha 2000.
- STANĚK, Tomáš, *Odsun Němců z Československa 1945-1947*, Praha 1991.
- TUNYS, Ladislav, *K. H. Frank. Noc před popravou*, Praha 2010.
- UHLÍŘ, Jan Boris, *Protektorát Čechy a Morava v obrazech*, Praha 2008.
- VYKUSA, Karel (ed.), *Zpověď K. H. Franka*, Praha 1946.
- ZAJÍČEK, Karel (ed.), *Český národ soudí K. H. Franka*, Praha 1947.

Periodika:

- Petr BEDNAŘÍK, *Český tisk v letech 1945-1948*, in: Jakub Končelík - Barbara Köpplová - Irena Prázová - Jiří Vykoukal (edd.), *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia*, Praha 2004, s. 132-144.
- John CONNELLY, *Nazis and Slavs. From Racial Theory to Racist Practice*, *Central European History* 32, 1999, s. 1-33.
- Siegfried SÄNGER, *Die Entwicklung der deutschen Presse seit 1945*, *Gewerkschaftliche Monatshefte* 3, 1952, s. 196-200.

Noviny:

- Die Zeit*, 1946.
- Lidová demokracie*, 1945 a 1946.
- Mittelbayerische Zeitung*, 1945 a 1946.

Nový den, 1945 a 1946.

Passauer Neue Presse, 1946.

Plzeňský deník, 9. 5. 2005.

Práce, 1945.

Právo, 24. 5. 2003.

Rudé právo, 1945 a 1946.

Svobodné Československo, 1945 a 1946.

Svobodné slovo, 1945.

Archivní fondy, prameny a dokumenty:

Národní archiv Praha, Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu (NSM).

Národní archiv Praha, Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě (ÚŘP-ST).

Státní oblastní archiv Plzeň, Státní okresní archiv Rokycany, Městský národní výbor Rokycany (MěNV Rokycany), inv. č. 376.

Kvalifikační práce:

BROŽ, Vítězslav, *Průběh a konec 2. světové války v Žabovřeskách a okolí*, Bakalářská práce, Historický ústav, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2008, 94 s.

ČERNÝ, Václav, *Živnostenské podnikání v Prachaticích v poválečných letech. Příspěvek k hospodářským dějinám města v polovině 20. století*, Bakalářská práce, Historický ústav, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2013, 115 s.

KŘÍŽEK, Miroslav, *Politické události roku 1938 na stránkách regionálního tisku. Příčiny a důsledky dohody z Mnichova*, Bakalářská práce, Historický ústav, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2007, 48 s.

Filmy:

Semena nenávisti, 1979.

Ostatní:

Ústní výpověď Jaroslavy Rancové.

Seznam obrazových příloh

Obrázek 1: Fotografie K. H. Franka.	60
Obrázek 2: K. H. Frank (vpravo) stojící s R. Heydrichem (uprostřed).	61
Obrázek 3: K. H. Frank (uprostřed) zkoumá mapu v obklopení kolegů.	62
Obrázek 4: Výnos, kterým byl dne 28. dubna 1939 K. H. Frank dosazen do pozice vyššího velitele SS a policie pro Čechy a Moravu.	63
Obrázek 5: Dopis ze dne 25. února 1941, ve kterém K. H. Frank děkuje H. Himmlerovi za dárek a blahopřání k narozeninám.	64
Obrázek 6: Dopis ze dne 3. srpna 1942, kterým si K. H. Frank domlouval návštěvu koncentračního tábora Mauthausen.	65
Obrázek 7: K. H. Frank (vlevo) a A. Speer (uprostřed) diskutující při návštěvě Českomoravských strojírny v Praze.	66
Obrázek 8: K. H. Frank (vpravo) při setkání s protektorátní vládou.	67
Obrázek 9: Dopis ze dne 8. září 1944 určený H. Lammersovi, ve kterém se K. H. Frank zabýval obranou území Protektorátu Čechy a Morava.	68
Obrázek 10: Rozkaz K. H. Franka z ledna 1943 týkající se přidělu těžko dostupného zboží příslušníkům policejních oddílů.	69
Obrázek 11: První část článku oznamujícího vynesení nejvyššího trestu nad K. H. Frankem.	70

Obrazové přílohy

Obrázek 1: Fotografie K. H. Franka.

Zdroj: NA Praha, ÚŘP-ST, kart. 160, inv. č. 2496, sign. 109-12/143.

Obrázek 2: K. H. Frank (vpravo) stojící s R. Heydrichem (uprostřed).

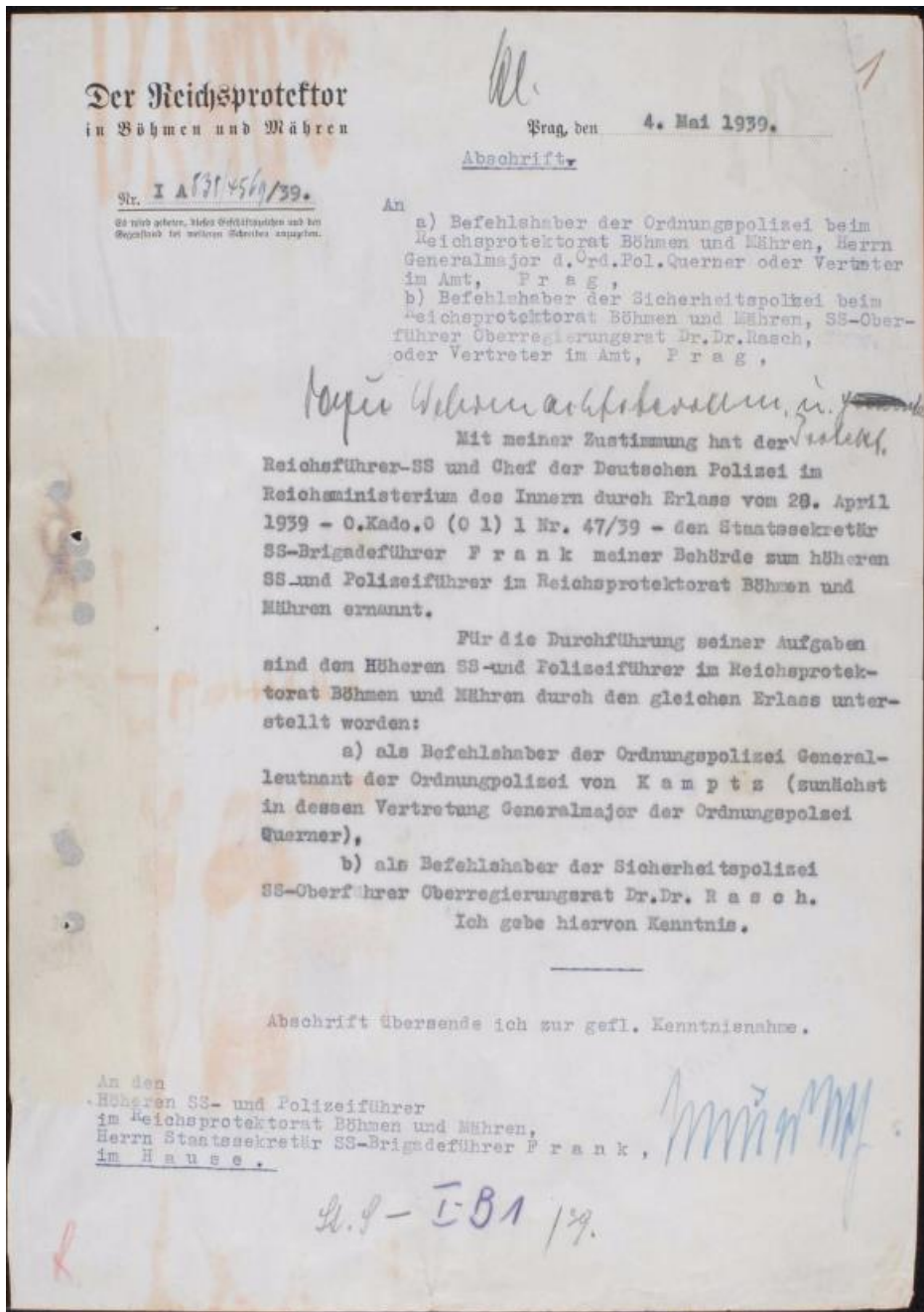
Zdroj: NA Praha, ÚŘP-ST, kart. 184, inv. č. 2778, sign. 109-18/4.

Obrázek 3: K. H. Frank (uprostřed) zkoumá mapu v obklopení kolegů.

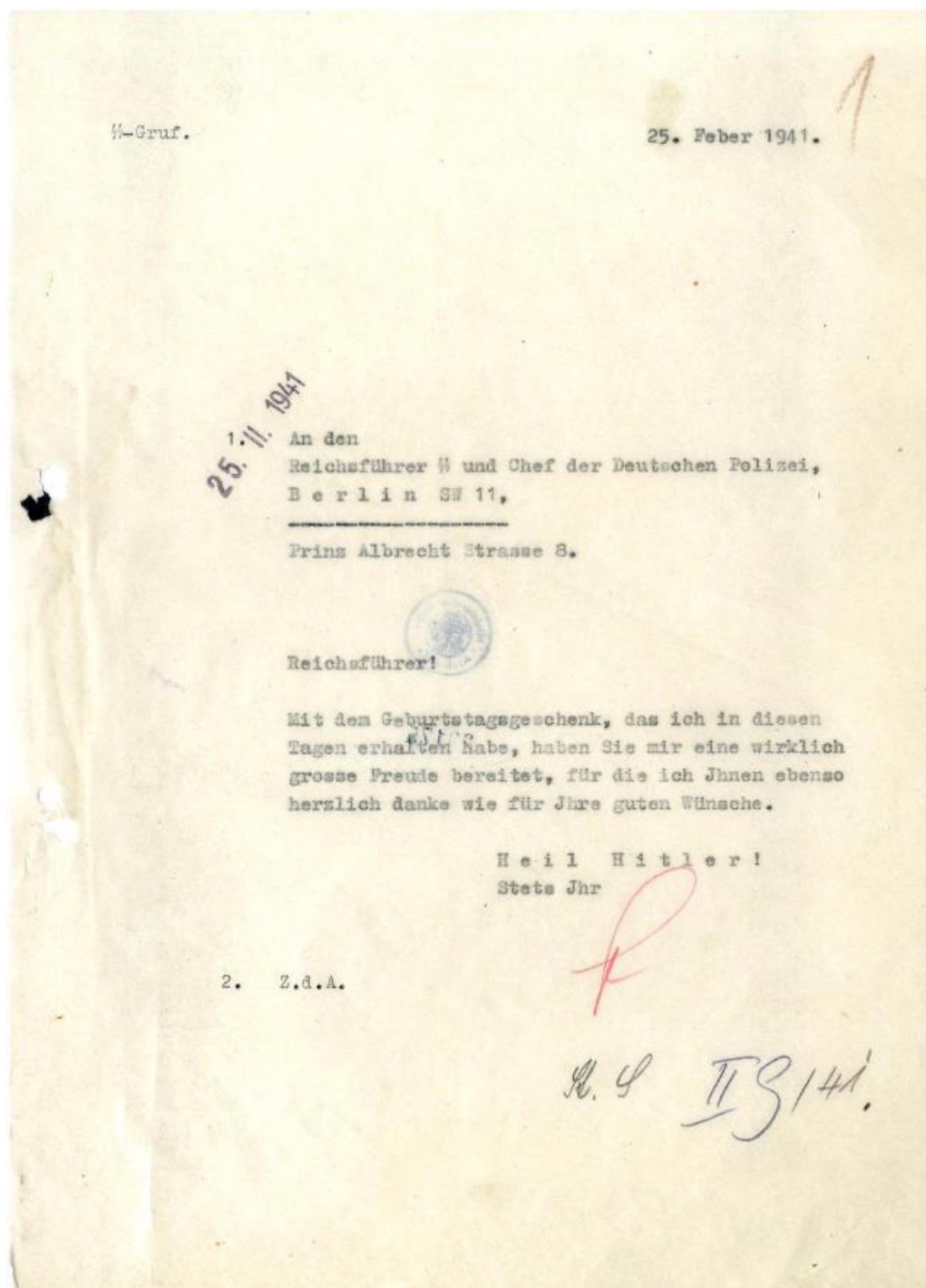
Zdroj: NA Praha, ÚŘP-ST, kart. 184, inv. č. 2778, sign. 109-18/4.

Obrázek 4: Výnos, kterým byl dne 28. dubna 1939 K. H. Frank dosazen do pozice vyššího velitele SS a policie pro Čechy a Moravu.

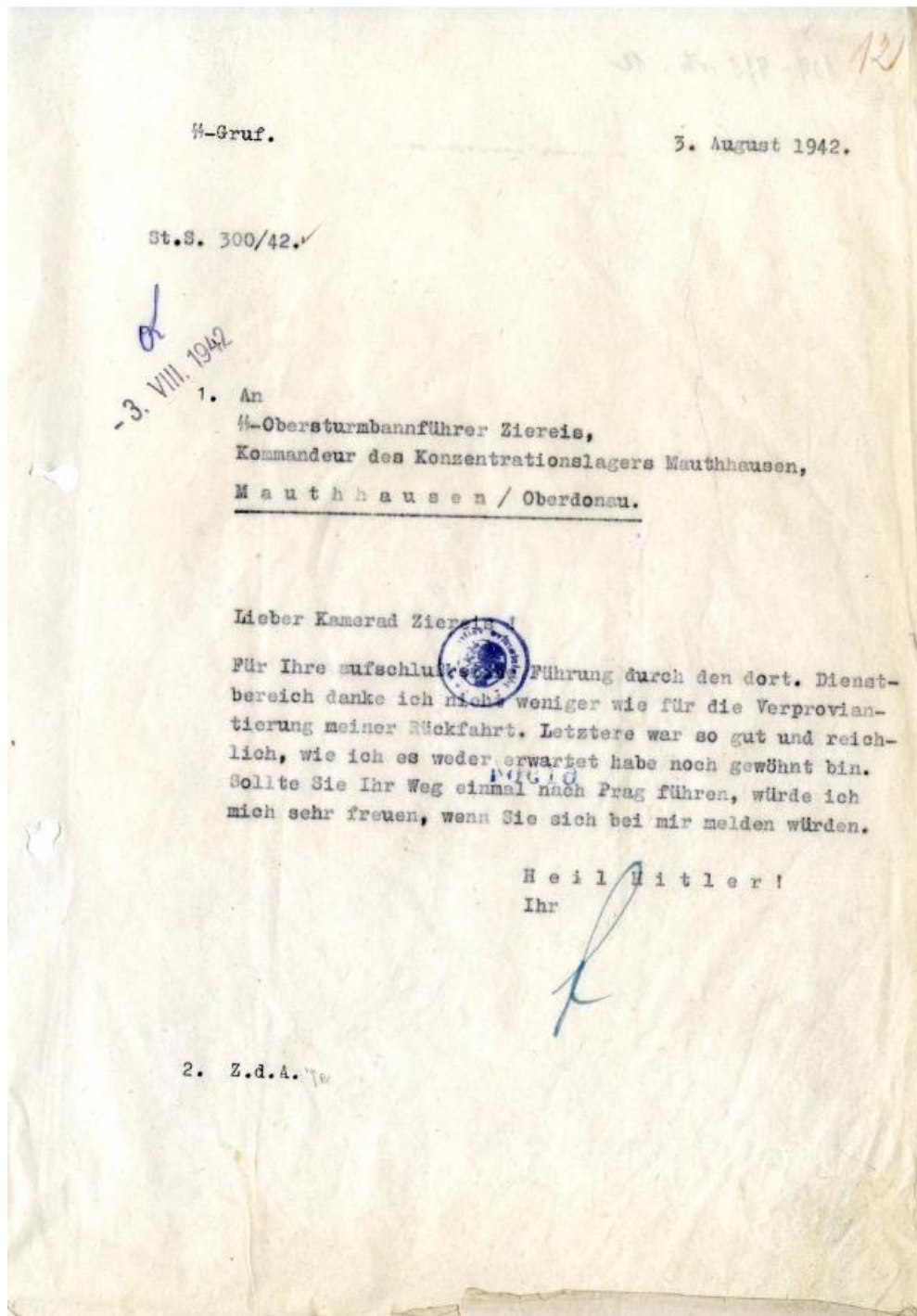
Zdroj: NA Praha, ÚRP-ST, kart. 5, inv. č. 81, sign. 109-1/87.

Obrázek 5: Dopis ze dne 25. února 1941, ve kterém K. H. Frank děkuje H. Himmlerovi za dárek a blahopřání k narozeninám.

Zdroj: NA Praha, ÚŘP-ST, kart. 12, inv. č. 220, sign. 109-2/121.

Obrázek 6: Dopis ze dne 3. srpna 1942, kterým si K. H. Frank domlouval návštěvu koncentračního tábora Mauthausen.

Zdroj: NA Praha, ÚŘP-ST, kart. 133, inv. č. 2184, sign. 109-9/8.

Obrázek 7: K. H. Frank (vlevo) a A. Speer (uprostřed) diskutující při návštěvě Českomoravských strojíren v Praze.

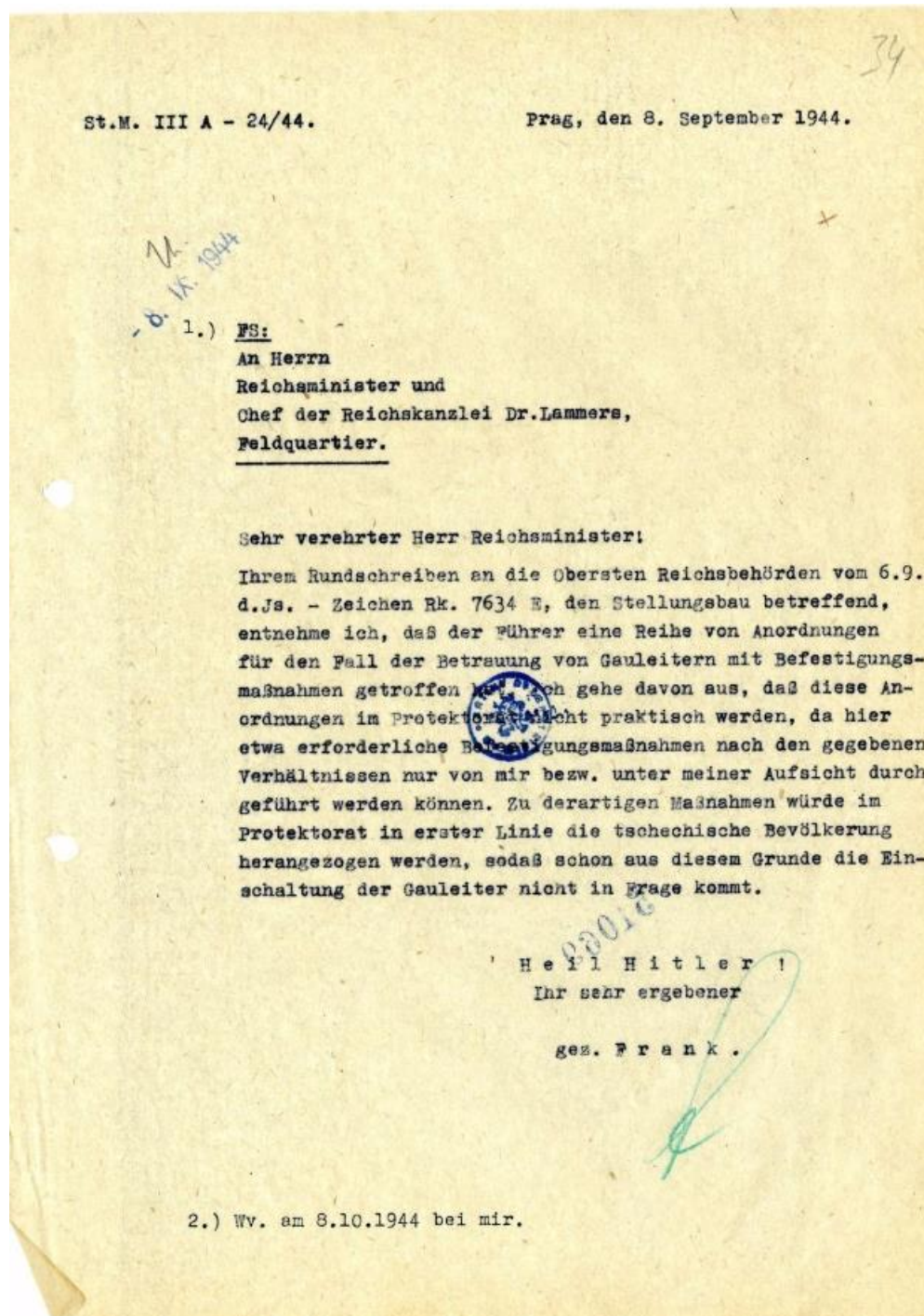
Zdroj: NA Praha, NSM, kart. 79, inv. č. 995, sign. 110-9/11.

Obrázek 8: K. H. Frank (vpravo) při setkání s protektorátní vládou.

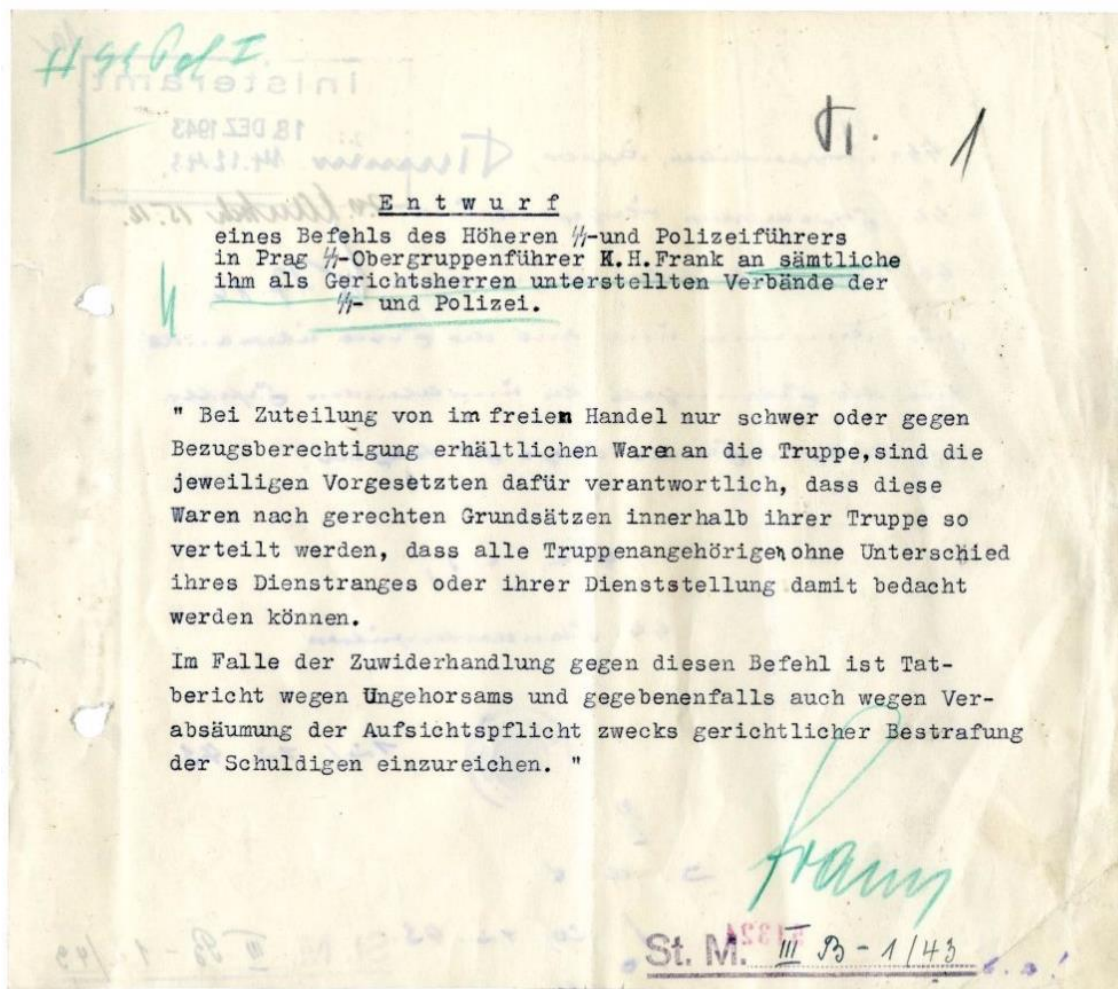
Zdroj: NA Praha, NSM, kart. 49, inv. č. 702, sign. 110-4/553.

Obrázek 9: Dopis ze dne 8. září 1944 určený H. Lammersovi, ve kterém se K. H. Frank zabýval obranou území Protektorátu Čechy a Morava.

Zdroj: NA Praha, NSM, kart. 6, inv. č. 85, sign. 110-3/25.

Obrázek 10: Rozkaz K. H. Franka z ledna 1943 týkající se přidělu těžko dostupného zboží příslušníkům policejních oddílů.

Zdroj: NA Praha, NSM, kart. 11, inv. č. 150, sign. 110-3/90.

Obrázek 11: První část článku oznamujícího vynesení nejvyššího trestu nad K. H. Frankem.

Zdroj: Rudé právo, 22. 5. 1946.